

MOST
NEZAVISNIH LISTA

HRVATSKA SE BUDI!

IZBORNI PROGRAM 2020.

UVOD

Most nezavisnih lista u svojem političkom djelovanju polazi od provedbe temeljnih načela na kojima počiva naše društvo, a koja su zapisana i u Ustavu Republike Hrvatske. Duboko i iskreno vjerujemo da vlast u Republici Hrvatskoj mora proizlaziti iz naroda i pripadati narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana koji su nositelji državnog suvereniteta. Naša politička aktivnost temelji se na uvjerenju da su sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje ljudskih prava, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i višestranački demokratski sustav temeljne vrijednosti na kojima hrvatsko društvo mora graditi svoj napredak i razvoj.

Vodeći se navedenim načelima, svoj plan za bolju Hrvatsku nastojali smo izraziti kroz ovaj program i predstaviti javnosti ono što vidimo kao nove temelje za Hrvatsku kao razvijenu zemlju zadovoljnih i uspješnih pojedinaca. Naš je cilj dobiti podršku javnosti za stvaranje sustava u kojem je korupcija nepoznanica, umjesto sadašnjeg u kojem je ona *spiritus movens* svega. Želimo stvoriti temelje za izgradnju društva u kojem ćemo s ponosom govoriti o uspjehu, optimizmu i vjeri u veću dobrobit naše zajednice. Želimo oblikovati institucionalni okvir koji će predstavljati odskočnu dasku za inovacije i unapređenja svih područja života.

Vjerujemo da ćemo provedbom novih javnih politika u navedenim područjima moći osigurati dugoročni gospodarski i društveni razvoj Republike Hrvatske te da ćemo uspjeti stvoriti pretpostavke za povratak naših iseljenih državljana u Domovinu. Hrvatska mora početi iskorištavati svoje komparativne prednosti i stvoriti temelje za o(p)stanak novih generacija koje će u Hrvatskoj moći ostvariti sve osobne i profesionalne ciljeve koje pred sebe postavljaju.

Naše političko djelovanje usmjereno je na to da Hrvatska postane zemlja koja je uređena i poželjno mjesto za život svih svojih državljana.

Sadržaj

#HrvatskaSeBudi	4
1. STRATEŠKI GOSPODARSKI PRISTUP	4
Temeljite izmjene poreznog sustava	5
Malo i srednje poduzetništvo - temelj gospodarskog razvoja	6
Istraživanje, razvoj i inovacije – poticaj snažnijem gospodarskom rastu	7
Poljoprivreda – strateška grana gospodarstva i sigurnosno pitanje	7
Energetika u funkciji gospodarstva i građana	9
2. DEMOGRAFSKA POLITIKA ZA OBITELJ	10
3. KVALITETAN I ODRŽIV MIROVINSKI SUSTAV	12
4. KONKURENTAN I SOLIDARAN ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV	13
5. DEMOKRATIZACIJA POLITIČKOG SUSTAVA – OTKLANJANJE DEMOKRATSKOG DEFICITA	15
6. PRAVOSUĐE I JAVNA UPRAVA	16
Funkcionalno i učinkovito pravosuđe	16
Borba protiv korupcije	19
Kvalitetno zakonodavstvo	20
Uravnotežen ovršni sustav	21
Javna uprava – učinkovita i jednaka prema svima	22
Nova arhitektura teritorijalnog ustroja	24
7. SOCIJALNA I ZDRAVSTVENA POLITIKA PO MJERI ČOVJEKA	26
Socijalna politika za zaštitu dostojanstva čovjeka	26
Zdravlje u svim politikama	27
8. RAVNOMJERAN REGIONALNI RAZVOJ	29
9. VANJSKA POLITIKA U ZAŠTITI NACIONALNIH INTERESA	30
10. HRVATI IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE – INTEGRALNI DIO HRVATSKOGA NARODA	31
11. KULTURA KAO BITAN SEGMENT DRUŠTVA	31
12. NACIONALNA SIGURNOST, OBRANA I UNUTARNJI POSLOVI	33
Sustavni razvoj svih sastavnica Oružanih snaga Republike Hrvatske	33
Nacionalna sigurnost i unutarnji poslovi	34

#HrvatskaSeBudi

1. STRATEŠKI GOSPODARSKI PRISTUP

Održivi ekonomski rast i razvoj uz dostizanje razine nacionalnog dohotka i blagostanja koju ostvaruju razvijenije države članice Europske unije najvažniji je dugoročni ekonomski cilj Republike Hrvatske te ujedno i programski prioritet Mosta nezavisnih lista. Međutim, najučinkovitija i najbrža kombinacija mjera ekonomskih politika koja se može primijeniti u svrhu ostvarivanja tog cilja, a koju su u zadnjih sedamdesetak godina primijenile zemlje s najvišim zabilježenim stopama rasta, Hrvatskoj nažalost nije dostupna. Te su zemlje svoje ekonomsko blagostanje temeljile na promišljenoj industrijalizaciji koja jedina omogućuje siguran i ubrzan rast proizvodnosti i rast plaća, uz istovremeno promoviranje i zaštitu svojih globalno konkurentnih brendova. Uzimajući u obzir ovu činjenicu, program Mosta za postizanje održivog ekonomskog razvoja temelji se na kombinaciji dva pristupa koja su Hrvatskoj objektivno dostupna i ostvariva.

Prvi pristup podrazumijeva privlačenje izravnih stranih ulaganja u proizvodne djelatnosti koje za posljedicu ima brži rast proizvodnosti i rast plaća po uzoru na države srednje Europe poput Poljske, Češke, Slovačke ili Slovenije. Stanovništvo tih zemalja prvotno ostvaruje svoj dohodak u proizvodnji proizvoda za mnoge globalne kompanije koje svoje proizvodne pogone smještaju u te zemlje. U Hrvatskoj takav pristup u prošlosti nije bio moguć ponajviše zbog loše poslovne klime, nekvalitetnih institucija, korupcije i klijentelizma, visokog poreznog opterećenja, predimenzionirane i neučinkovite javne uprave, kompliciranih i nedorečenih propisa, izrazito neučinkovitog pravosuđa, a često i zbog nepravodobne zaštite vlasničkih prava. Naš program u tom smislu nudi čitav niz mjera koje za cilj imaju olakšanje i privlačenje direktnih stranih investicija. Pritom, okolnosti izazvane pandemijom bolesti COVID-19 otvaraju prilike za privlačenje stranih investicija u hrvatski proizvodni sektor te ih ne smijemo propustiti. Zbog te će pandemije dio velikih europskih proizvođača biti primoran svoje proizvodne pogone vratiti natrag na europski kontinent. Hrvatska stoga mora reformskim zahvatima kakve nudi naš program i aktivnijim pristupom u privlačenju investicija pokazati da je poželjna destinacija za takve investicije.

Drugi pristup ostvarivanju održivog ekonomskog rasta i razvoja koji je Hrvatskoj dostupan jest usmjeravanje gospodarstva prema inteligentnom uslužnom sektoru (kvartarizacija), što podrazumijeva povećavanje složenosti, sofisticiranosti, intelektualnosti i dodane vrijednosti usluga koje gospodarstvo može ponuditi i izvesti u druge zemlje. Takav pristup je komplementaran privlačenju izravnih stranih ulaganja i može se provoditi usporedno s njim. Međutim, njegova će provedba u hrvatskom slučaju biti teža i sporija od privlačenja izravnih stranih ulaganja jer su temeljni zahtjevi za njegovu

provedbu kvalitetne institucije i stvarno obrazovana radna snaga što nisu ciljevi koji se mogu ostvariti u kratkom razdoblju. Kao što je zadnje konvergencijsko izvješće Europske komisije vrlo jezgrovito pokazalo, Hrvatska upravo zbog nekvalitetnih institucija i dalje nije spremna usvojiti euro, dok je sama obrazovna reforma dugi niz godina predmet ideoloških rasprava bez vidljivih kvalitetnih pomaka unaprijed koji bi omogućili da naš obrazovni sustav na adekvatan način reagira na potrebe tržišta rada.

Drugim riječima, i drugi pristup koji imamo na raspolaganju također zahtijeva ulaganje velikih napora u izgradnju kvalitetnijih institucija pri čemu se posebna pažnja treba uložiti u sustavnu eliminaciju korupcije i klijentelizma, što je bitna okosnica našeg programa. S obzirom da oba pristupa zahtijevaju eliminaciju korupcije, klijentelizma i političkog upletanja u procese koji bi trebali biti prepušteni isključivo tržištu, naša borba protiv korupcije i klijentelizma nije samo javna politika koja se odnosi na pravosuđe, upravljanje zemljom i politički sustav. Borba protiv korupcije i klijentelizma jest, zbog stanja u kojem se Hrvatska trenutno nalazi, ultimativna ekonomska politika koja će dovesti do toliko nužne depolitizacije gospodarstva i institucija i koja će omogućiti da tržišne sile i poduzetnička aktivnost (a ne politički procesi) postanu temeljni mehanizmi određivanja ekonomskih ishoda i povećanja nacionalnog blagostanja.

Kako bi Hrvatska mogla ostvariti održivi ekonomski rast i razvoj i povećanje nacionalnog blagostanja, potrebno je zadržati, u granicama mogućega, određenu autonomiju u kreiranju ekonomskih politika. U tom smislu protivimo se uvođenju europskih poreza koji bi bili isključivi prihod Europske unije i koji bi bili jedan korak dalje na putu prema kreiranju europske fiskalne unije. Također, protivimo se uvođenju eura dokle god Hrvatska ne bude u stanju u duljem razdoblju i na održiv način ostvarivati veći rast proizvodnosti rada u odnosu na razvijene europske zemlje i dokle god kvaliteta hrvatskih institucija ne bude na zadovoljavajućoj razini.

Nadalje, namjeravamo u što kraćem vremenu donijeti Nacionalnu razvojnu strategiju za razdoblje do 2030. Odugovlačenje s donošenjem te strategije otežat će povlačenje sredstava iz europskih fondova u sljedećoj sedmogodišnjoj financijskoj perspektivi. Ključni cilj strategije treba biti ostvarivanje održivog rasta i razvoja hrvatskog gospodarstva uz sustizanje razine nacionalnog dohotka i životnog standarda u kakvom uživaju građani razvijenih zemalja članica Europske unije kombiniranom primjenom dva gore opisana pristupa. Sve to uz nastojanje da se potakne stvaranje i razvoj hrvatskih kompanija s globalno prepoznatljivim brendovima.

Temeljite izmjene poreznog sustava

Hrvatska je jedna od porezno najopterećenijih zemalja u Europskoj uniji i svijetu. Porezni sustav u Hrvatskoj nije se, unatoč opetovanim najavama reformi, promijenio i uskladio s gospodarskim promjenama koje su se dogodile u prva dva desetljeća 21. stoljeća.

Nedorečena i nedosljedna postupanja poreznih vlasti, česte promjene poreznih pravila, nejasne i nedosljedne zakonske i podzakonske odredbe dovele su do toga da je Hrvatska danas jedna od rijetkih europskih zemalja koju investitori zaobilaze, u kojoj se domaće stanovništvo vrlo teško odlučuje na pokretanje vlastitog posla, najčešće zbog osjećaja porezne i opće pravne nesigurnosti, a kategorije ljudi sklonih nesamostalnom radu u velikoj mjeri odseljavaju.

Most je svoje ideje u području porezne politike uobličio u zakonske prijedloge koji su dokumentirani i upućeni u zakonodavnu proceduru, uvaživši pritom zahtjeve poduzetničke zajednice za poreznim rasterećenjem i promjenom paradigme u odnosu između države i poduzetnika. Most je inzistirao na usvajanju prijedloga za potporu poduzetnicima zbog krize izazvane epidemijom bolesti COVID-19, a to ćemo nastaviti činiti i u budućnosti svjesni da će posljedice krize potrajati puno dulje od nekoliko mjeseci i uzimajući u obzir recentne trendove u svjetskom gospodarstvu. U tom ćemo kontekstu nastaviti inzistirati na prijedlogu da se za poduzetnike i obrtnike trajno ukine plaćanje poreza na dobit (i dohodak) po predujmu, da se u sustav poreza na dobit vrati tzv. olakšica za reinvestiranu dobit, da se dobit imatelja udjela u trgovačkim društvima oporezuje samo jednom, i to kod isplate dobiti iz poduzeća, a naposljetku nastaviti ćemo s inzistiranjem i da se proširi krug poreznih obveznika poreza na dodanu vrijednost koji taj porez plaćaju tek po naplati računa.

Uz predložene porezne izmjene, zalažemo se i za neodložno ukidanje neporeznih davanja tzv. parafiskalnih nameta, prvenstveno u vidu ukidanja obveznih članarina u komorama, poput Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske obrtničke komore, kao i članarina turističkim zajednicama. U prvoj godini mandata napraviti ćemo kompletnu reviziju svih parafiskalnih davanja i uspostaviti pravedniji i slobodniji sustav koji će poticati razvoj gospodarstva.

Most će, dakle, zagovarati sveobuhvatnu reformu poreznog sustava koja će imati za cilj postizanje jednostavnosti poreznog sustava, njegove stabilnosti i predvidljivosti za sve porezne obveznike na duži rok i to na bitno nižim razinama poreznog opterećenja.

Malo i srednje poduzetništvo - temelj gospodarskog razvoja

U Republici Hrvatskoj mikro i mala poduzeća čine 97.5 % svih trgovačkih društava i zapošljavaju 54 % ukupnog broja zaposlenih u realnom sektoru, stoga je jasno da je razvoj i ulaganje u taj segment poduzetništva strateški interes za Republiku Hrvatsku. Potrebno je napomenuti da i službena povelja Europske unije *Think small first* daje prioritetnu i stratešku važnost ulozi koju mikro i mala poduzeća imaju u gospodarstvu Europske unije. Osim toga, činjenica da 85% radnih mjesta u Europskoj uniji otvaraju mikro i mala poduzeća, dodatno opravdava ispravnost odluke kada je u pitanju davanje strateške važnosti malom poduzetništvu.

Da bi se poduzetništvo moglo razvijati, potrebno je stvoriti jednostavne, pravno sigurne i predvidive okvire poslovanja, tj. transparentnu regulatornu okolinu s niskim zahtjevima izvještavanja i malom birokracijom te znatno pojednostaviti procese i strukturu relevantnih tijela.

Most će u tom pogledu zagovarati osnaživanje modela rada preko paušalnih obrta, ukinut ćemo minimalne osnovice za doprinose za direktore i članove društva, a zalagat ćemo se i za ukidanje obvezne revizije za male poduzetnike. Posebnu pozornost Most će usmjeriti na stvaranje povoljnog regulatornog okvira za poduzetnike početnike i tzv. *start up* poduzeća, a stvorit ćemo i povoljni regulatorni i administrativni okvir za studente koji za vrijeme studija imaju poduzetničku ideju i žele se okušati u poduzetništvu, a ne žele izgubiti studentska prava.

Istraživanje, razvoj i inovacije – poticaj snažnijem gospodarskom rastu

U odnosu na ostale članice Europske unije, obrazovanje, istraživanje i razvoj u Hrvatskoj skoro u potpunosti financiraju se iz proračuna. Poreznim olakšicama za poduzeća koja investiraju u istraživanje i razvoj potrebno je izmijeniti strukturu ulaganja na način da se dio od planiranog porasta izdvajanja za istraživanje, razvoj i obrazovanje pokrije kroz privatni sektor koji bi time utjecao i na cijelu transformaciju postojećeg sustava. Jače povezivanje poduzeća s obrazovnim sustavom poduzećima bi omogućilo stjecanje kvalitetnijih kadrova i povećanu potražnju za njihovim proizvodima i uslugama jer će se regije u kojima će poduzeća značajnije investirati u istraživanje i razvoj ubrzano razvijati u odnosu na druge regije u Hrvatskoj te će bilježiti veće prosječne plaće i bolju obrazovnu strukturu stanovništva.

U Mostu smatramo kako je potrebno implementirati dvije jednostavne mjere koje bi pozitivno utjecale na ulaganje u spomenuta područja. Prva mjera je jedinstveno, dvostruko umanjenje porezne osnovice za sva ulaganja u obrazovanje, istraživanje i razvoj. Druga mjera predviđa delimitiranje iznosa za porezno priznate donacije obrazovnim i znanstveno-istraživačkim institucijama. Priznavanje ovih troškova kao porezno relevantnih troškova koji umanjuju poreznu osnovicu zasigurno bi povećalo investicije zasnovane na znanju i novim tehnologijama koje stvaraju visoku dodanu vrijednost. Time bismo napravili i jedan korak više prema zemlji znanja, pametne ekonomije i visoke tehnologije.

Poljoprivreda – strateška grana gospodarstva i sigurnosno pitanje

S epidemijom bolesti COVID-19 u hrvatskoj se javnosti nakratko izoštrila svijest o problemima s kojima se suočava hrvatska poljoprivreda i njezini najvažniji akteri – poljoprivrednici. Kratkoročni poremećaji u svjetskim i europskim lancima distribucije roba otvorili su u Hrvatskoj raspravu o samodostatnosti u proizvodnji hrane. Opravdano je javnost postavljala pitanje postoji li u Hrvatskoj proizvodnja hrane koja je dovoljna da na srednji ili duži rok zadovolji osnovne potrebe domaćeg stanovništva. Imajući na umu to

pitanje, treba jasno utvrditi, što uostalom poljoprivredna struka već godinama i čini, da je Republika Hrvatska propustila odrediti i razvijati poljoprivredu kao stratešku granu gospodarstva. Štoviše, u mandatu prošle, pa i prijašnjih vlada, poljoprivreda se nalazila na marginama hrvatskog gospodarstva.

Opisani status poljoprivrede stvorio je brojne probleme i neučinkovitosti pa su, premda se u hrvatsku poljoprivredu ulaže sredstava više no ikada, krajnji rezultati sve mršaviji. Dijagnoza i popis problema u poljoprivredi već su odavno svima dobro poznati: neobrađena poljoprivredna zemljišta, niski prinosi, relativno niska razina tehnologije proizvodnje, negativna trgovinska bilanca, nepovoljna struktura poljoprivrednih gospodarstava u pojmovima veličine zemljišta i starosne i obrazovne strukture upravitelja poljoprivrednog gospodarstva te ovisnost o potporama. Sve navedeno, pa i neki drugi problemi, utječu na niske dohotke u poljoprivredi, nekonkurentnost na globalnom tržištu i izazivaju ovisnost o uvozu.

Most nezavisnih lista u svojem je kratkome mandatu na čelu resora poljoprivrede otvorio neka od ključnih pitanja, a najzapaženija inicijativa Mosta odnosila se na suzbijanje nepoštenih trgovačkih praksi.

Shvaćajući važnost poljoprivrede za hrvatsko gospodarstvo i očuvanje ruralnog dijela hrvatskog teritorija te uzimajući u obzir da je domaća proizvodnja hrane ujedno i sigurnosno pitanje, Most će se u novom mandatu snažno zalagati da se poljoprivreda odredi kao strateška gospodarska grana i da se u skladu s tim hitno otpočne s rješavanjem problema u poljoprivredi.

Most će raditi na uvođenju pravednih odnosa i reda u sustav poljoprivrednih djelatnosti. Na prvome mjestu, zauzimat ćemo se za promjenu Zakona o poljoprivrednom zemljištu. Pogrešne i nesustavne politike gospodarenja poljoprivrednim zemljištem stvorile su tijekom vremena brojne anomalije koje negativno utječu na učinkovitost hrvatske poljoprivrede. Standardni problemi s evidencijama o nekretninama, sporovi i nedoumice oko vlasničkih prava, izražena usitnjenost zemljišta opterećuju i koče daljnji razvoj poljoprivrede. Osobitu zabrinutost izaziva i spoznaja da je glavni smisao aktualnog sustava raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem ponajprije održavanje političke moći i pozicija, a ne njegova učinkovita uporaba. Suprotno tome, Most će stvoriti transparentni zakonski okvir upravljanja poljoprivrednim zemljištem. Njime će se jasno odrediti prednost na natječajima onim kandidatima čiji proizvodi imaju najvišu dodanu vrijednost. Most će se osobito zalagati da poljoprivredno zemljište ostane rezervirano za poljoprivrednike u Hrvatskoj sve dok oni ne dostignu jednaku ekonomsku snagu onih iz drugih država. Radit ćemo i na osnaživanju kontrolnih mehanizama radi suzbijanja velikog broja nepravilnosti i manipulacija u korištenju zemljištem poput "podzakupa", lažnog prikazivanja proizvodnje ili nepoštivanja gospodarskih programa temeljem kojih su ostvarene prednosti na natječajima za dodjelu zemljišta i slično. Kada je u pitanju problem usitnjenosti poljoprivrednog zemljišta, pokrenut ćemo mjere okrupnjavanja

poljoprivrednog zemljišta poput komasacije, svjesni da prije toga treba u bitnome izmijeniti i zakonski okvir koji je uređen (lošim!) Zakonom o komasaciji poljoprivrednog zemljišta iz 2015.

Most će se zalagati i za preoblikovanje sustava potpora u poljoprivredi s ciljem da se smanji i dokine ovisnost poljoprivrednika o potporama. Smatramo kako potpore treba usmjeriti prema malim i srednjim gospodarstvima te osobito prema mladim poljoprivrednicima uz naglasak na osjetljive sektore poput mesa, mlijeka, voća i povrća, gdje se potpore trebaju isplaćivati u punom iznosu u obliku akontacije. Republika Hrvatska poticat će modernu biljnu proizvodnju (precizna poljoprivreda), navodnjavanje i ekološku poljoprivredu. Posebno će se voditi računa o uspostavljanju učinkovitog nadzora korištenja poticaja i potpora u poljoprivredi kako bismo izbjegli situaciju da Republika Hrvatska, odnosno svi porezni obveznici, vraćaju potpore Europskoj uniji.

Most će promicati važnost i ulogu poslovnog udruživanja poljoprivrednika kao strategije tržišnog pozicioniranja i povećanja pregovaračke moći obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva. Osim toga, osigurati ćemo funkcionalnost lanaca distribucije prehrambenih proizvoda od proizvođača do potrošača uz minimalan angažman posrednika i to kroz uključivanje IT sektora u izgradnju digitalnih platformi.

Energetika u funkciji gospodarstva i građana

Glavni je cilj MOSTA razvoj energetike baziran na novim energetske konceptima koji će trajno pridonijeti da energetika bude u službi gospodarstva kroz poticanje razvoja tehnologije proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, liberalizaciju tržišta, veće zapošljavanje uz trajnu težnju za energetskom neovisnosti.

Most podupire sva nastojanja da se svim građanima, a naročito ranjivim skupinama te ruralnim i otočkim zajednicama, zajamči sigurna, održiva i povoljna energija. Hrvatsku vidimo kao predvodnicu u tranziciji prema niskougličnoj i klimatski neutralnoj energetici. U ovom je trenutku hrvatski rast proizvodnje iz obnovljivih izvora 2,5 puta sporiji od europskog i 3,5 puta sporiji od svjetskog, što ne odgovara našim realnim mogućnostima ni međunarodnim obvezama.

Kao mediteranska zemlja s puno sunčanih dana, slabo koristimo potencijal solarne energije koja čini tek 4 % obnovljive energije i 0,51 % ukupne proizvedene električne energije u Hrvatskoj. S 14 fotonaponskih kWh po stanovniku godišnje Hrvatska je daleko iza većine sjevernih zemalja Europske unije, a s Italijom i Grčkom koje su na 350 kWh još se dugo neće moći mjeriti. Most želi početi koristiti taj veliki potencijal i zato smo u Hrvatskom saboru predložili Zakon o mikrosolarima koji regulira samoopskrbu iz obnovljivih izvora energije, a ponajviše fotonaponskom energijom.

U svim državama koje, poput Hrvatske, nedovoljno iskorištavaju potencijal solarne energije energetski siromašnim građanima treba financirati ugradnju mikrosolara novcem iz europskih programa. Istraživanja kažu da je danas čak 30 posto Europljana energetski

siromašno te da njih 54 milijuna ne može zagrijati svoj dom. Građanin proizvođač energije dugoročno je neovisan, financijski i energetske racionalan te odgovoran prema okolišu. Za Hrvatsku bi popularizacija ovakvog modela sredstvima Europske unije značila povećanje udjela solarne energije na 10 % ukupno utrošene energije u svega nekoliko godina, što bi za posljedicu imalo smanjenje emisija stakleničkih plinova iz energetske sektora za 4 % ili 650 kt CO₂eq. Preko 90 % potrebne opreme proizvodi se u Hrvatskoj pa bi šira primjena ovog modela, uz uštede malim i srednjih poduzetnicima, generirala i gospodarski rast.

Energetska neovisnost u postojećim je geopolitičkim okolnostima iznimno važna. Most podupire diversifikaciju dobavnih pravaca prirodnog plina (plutajući LNG terminal na Krku i Jadransko-jonski plinovod) kako bi se ukinuo monopol, stvorili tržišni uvjeti, zajamčila sigurnost dobave i ojačala hrvatska pozicija na energetske karti Europe. Protivimo se izgradnji Sjevernog toka 2 koja nije usklađena s ciljevima energetske unije i Europu čini još ovisnijom o ruskom plinu.

2. DEMOGRAFSKA POLITIKA ZA OBITELJ

Demografska situacija u kojoj se nalazimo predstavlja ozbiljan nacionalni, strateški i gospodarski problem. Smatramo da je potrebno implementirati politike koje bi dovele do toga da se preokrenu postojeći negativni demografski trendovi. Kao naš doprinos zaustavljanju takvih trendova predlažemo mjere koje će pridonijeti demografskom oporavku Hrvatske te jačanju pravnog okvira kojim će se bolje uskladiti profesionalni i obiteljski život roditelja.

Mostove konkretne i izravne demografske mjere prvenstveno su usmjerene na zaposlene roditelje, jer nit vodilja programskog usmjerenja Mosta nezavisnih lista jesu demografske inicijative koje imaju za cilj poboljšati uvjete koji bi doveli do toga da mladi ne napuštaju Hrvatsku, već da u njoj ostanu. Naše primarne inicijative saželi smo u dva područja:

- a. Izmjena zakonskih odredbi o roditeljskim potporama
- b. Izmjena zakonskih odredbi o porezu na dohodak i doplatku za djecu

Izmjenom zakonodavstva u području roditeljskih potpora, Most želi uvesti standard prema kojem tijekom prve godine života djeteta sve majke imaju minimalnu naknadu u visini od 120 % proračunske osnovice, odnosno 3.991,20 kuna, čime podižemo postojeću naknadu za više od 50 % i omogućujemo roditeljima, koji to žele, da ostanu uz svoje dijete u periodu od godine dana. Roditelji koji imaju veću plaću od navedene, prema sadašnjem zakonu primaju punu plaću samo tijekom prvih šest mjeseci života djeteta, dok je iznos za drugih šest mjeseci roditeljskog dopusta limitiran na 170 % proračunske osnovice. Most predlaže za te roditelje promjenu po kojoj bi primali punu naknadu jednaku njihovoj punoj plaći tijekom cijele prve godine života djeteta.

Za roditelje koji imaju troje i više djece, kao i blizance, ostavili bismo mogućnost roditeljskog dopusta u trajanju od tri godine, ali bismo dodali i mogućnost da se, nakon što dijete navrší godinu dana života, vrate na posao i uz svoju plaću primaju i mjesečnu naknadu u iznosu od 2.328,20 kuna. Također, predlažemo da bake i djedovi mogu koristiti roditeljski dopust, roditeljsku poštedu od rada ili roditeljsku brigu o djetetu umjesto roditelja i da za to primaju naknadu od 2.328,20 kuna.

Ovim prijedlozima omogućujemo prvenstveno majkama da se uz roditeljstvo mogu i profesionalno ostvariti u svijetu rada. Olakšavamo im zadržavanje njihovog mjesta na tržištu rada i pravilnije raspoređujemo teret brige o djeci i na druge članove obitelji. Smatramo da ovaj prijedlog vodi k boljem položaju žena na tržištu rada i većem oživotvorenju ustavne kategorije ravnopravnosti spolova. Time također omogućujemo manje prekida u radnom odnosu te veći broj godina radnog staža za žene, što će u budućnosti smanjiti razlike u mirovinama i sniziti rizik od siromaštva u starijoj dobi.

Naglašavamo da je doprinos demografskoj politici potrebno pružiti i kroz promjene propisa vezanih uz porez na dohodak i doplatu za djecu. Smatramo da briga za zaposlene roditelje i osiguravanje njihove aktivne prisutnosti na tržištu rada nije ograničena samo na razdoblje roditeljskog dopusta, već mora biti sustavno ugrađena u sve zakonske prijedloge iz sektora gospodarstva.

Vođeni tom idejom, predlažemo da se u sustavu poreza na dohodak porezne olakšice za uzdržavanu djecu zamjene jedinstvenom dječjom naknadom od čega bi najviše koristili zaposleni roditelji dvoje ili više uzdržavane djece s ispodprosječnim plaćama.

Trenutni model poreznih olakšica za uzdržavanu djecu ne koristi roditeljima koji imaju niža primanja, a njih je u Hrvatskoj preko milijun i dvjesto tisuća. Jedina moguća mjera, kojom bi se zaista ozbiljnije povećala neto plaća, jest zamjena poreznih olakšica za uzdržavanu djecu jedinstvenom dječjom naknadom za sve zaposlene bez obzira na plaću (doplata za prvo dijete iznosio bi 600 kuna mjesečno, drugo 800 kuna, treće 1.100 kuna, četvrto 1.500 kuna, peto i svako sljedeće dijete 2.000 kuna). Nezaposlene osobe dobivale bi 50 % ovog dodatka, uz napomenu da bi se napravila kompletna revizija sustava dječjeg doplatka u sferi socijalne skrbi.

Ovakvim pristupom najviše bi profitirali zaposlenici s nižim plaćama, s dvoje i više uzdržavane djece, što bi predstavljalo i konkretnu demografsku mjeru i izvlačenje velikog broja ljudi s praga siromaštva. Smatramo da su oni ključ demografske revitalizacije Hrvatske i u smislu povećanja nataliteta i u smislu promjena trenda u migracijskom saldu.

3. KVALITETAN I ODRŽIV MIROVINSKI SUSTAV

U Hrvatskoj je na snazi kombinirani mirovinski sustav zasnovan na tri stupa. Prvi stup isplaćuje mirovine za tekuće umirovljenike iz doprinosa koje uplaćuju poslodavci za tekuće zaposlenike. Drugi stup se zasniva na sustavu kapitalizirane štednje što znači da poslodavci uplaćuju mirovinske doprinose za tekuće zaposlenike u obvezne mirovinske fondove koji upravljaju sa sredstvima i isplaćuju ih tim istim zaposlenicima kada oni odu u mirovinu. Treći stup se isto zasniva na kapitaliziranoj štednji, no sudjelovanje u njemu je na dobrovoljnoj bazi. Svi umirovljenici koji primaju mirovinu samo iz prvog stupa primaju i dodatak od 27 % koji je sastavni dio formule za izračun mirovine, a uvela ga je Vlada Republike Hrvatske 2007. godine jer su novi umirovljenici, koji su u to doba odlazili u mirovinu temeljenu samo na prvom stupu, postajali socijalni slučajevi. Već tada se znalo i javno se upozoravalo da će uvođenje takvog dodatka u neravnopravan položaj dovesti one koji će primati kombiniranu mirovinu (iz oba mirovinska stupa), ali kako će to postati problem nekih budućih vlada, nikoga nije bilo briga.

Nepostojanje brige za demografske probleme, iseljavanje stanovništva i općenito sve gora gospodarska situacija u našem društvu, ima za posljedicu da nam se u ovom trenutku gotovo izjednačio broj zaposlenih i umirovljenika (1,22:1). Godišnje za isplatu mirovina nedostaje 18 mlrd. kuna s tendencijom rasta.

Jedino dugoročno rješenje za održivost mirovinskog sustava je ozbiljan rast BDP-a (minimalno 4 % i više), porast zapošljavanja, zaustavljanje odljeva stanovništva i zaokret u demografskim trendovima. Kratkoročno, nudimo sljedeća rješenja u sklopu MOST-ovog Prijedloga mjera za poboljšanje mirovinskog sustava.

Smanjenje naknada obveznim mirovinskim fondovima

Od ukupno ušteđenog novca u drugom mirovinskom stupu samo za naknadu za upravljanje i naknadu depozitaru na godišnjoj se razini obveznim mirovinskim fondovima daje oko 350 milijuna kuna.

Pojednostavljivanje mogućnosti mijenjanja fonda u 2. stupu za građane – buduće umirovljenike

Ovo je vrlo jednostavna, ali iznimno efikasna mjera kojom bi se zaoštrila kompetitivnost između obveznih mirovinskih fondova i dokinula komotnost poslovne pozicije obveznih fondova. Ovakav prijedlog mora omogućiti našim građanima da, uslijed nezadovoljstva odabranim mirovinskim fondom, mogu jednostavno i sigurno prebaciti svoja sredstva u drugi mirovinski fond.

Liberalizacija tržišta obveznih mirovinskih fondova

Treba dopustiti ulazak novih fondova na tržište. Potrebno je ukinuti oligopol 4 obvezna fonda na hrvatskom tržištu uz zaoštavanje konkurencije. Konkurencija je

najbolja mjera kako bi obvezni mirovinski fondovi promijenili svoj ulagački pristup i tako ostvarivali veće prinose svojim članovima.

Delimitiranje maksimalne osnovice za doprinos od 15 % u I. mirovinskom stupu

Prvi mirovinski stup temelji se na međugeneracijskoj solidarnosti, a smatramo kako su svi dužni solidarno sudjelovati u podmirenju obveza na jednak način. Stoga želimo ukinuti maksimalnu osnovicu za plaćanje doprinosa kako bi i oni čija mjesečna primanja premašuju iznos od šest prosječnih plaća participirali u punjenju mirovinskog fonda odvajajući 15% od svojih ukupnih primanja.

4. KONKURENTAN I SOLIDARAN ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV

Vjerujemo u snagu i veličinu potencijala koji se skriva u odgojno-obrazovnom sustavu stoga stavljamo u ovom političkom programu obrazovanje na visoko mjesto naših interesa.

Zalažemo se za razumne i valorizirane strategije u obrazovanju i znanosti, strategije nastale u dijalogu i dogovoru sa strukom, strategije koje će omogućiti dugoročnu stabilnost u obrazovnom sustavu. To znači da u ovome programu nudimo smjernice i ideje koje će se dalje detaljno razrađivati u suradnji sa strukom na svim razinama, od onih koji sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu kroz poučavanje do znanstvenika koji artikuliraju i utvrđuju teorijske trendove u sustavu.

Navest ćemo ih u 5 točaka:

Analiza i vrednovanje posljednje reforme obrazovanja

Nakon niza različitih reformi obrazovanja koje su nastajale i nestajale sa svakom smjenom vlasti, smatramo da je za razvoj hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava nužna konstruktivnost, odnosno da je neophodan minimalni strukovni, a ne politički kontinuitet na mjestima gdje ga je moguće ostvariti. Stoga ćemo provesti detaljnu i nepristranu analizu reforme Škola za život te, nakon iscrpne evaluacije, donijeti odluku kojim smjerom u odgoju i obrazovanju ići dalje. Smatramo da je reforma uvedena u škole bez dijaloga i bez evaluacije te da se pod krinkom promjena provodi nasilna digitalizacija procesa poučavanja. Provjerit ćemo i legitimnost mnogih odluka donesenih u okviru te reforme, poput npr. uvođenja Informatike kao obveznog i izbornog predmeta bez prethodnog donošenja novog pedagoškog standarda za učenike.

Poboljšanje materijalnih uvjeta rada

Poboljšat ćemo materijalne uvjete rada u predškolskim i školskim ustanovama. Smatramo te uvjete preduvjetom za početak napretka, a uvjereni smo da su zadnjom reformom potpuno zanemareni. Dio sredstava za unaprjeđenje materijalnih uvjeta doći će kroz fondove Europske unije (planiramo uvođenje mreže podrške obrazovnim

ustanovama i vrtićima kako bi se što više samostalno uključili u izradu projekata za financiranje novcem iz europskih fondova), a dio novca doći će i kroz bolju raspodjelu novca unutar županija, gradova i općina.

Bolji materijalni uvjeti obuhvatili bi 3 temeljna područja:

- 1) infrastrukturnu opremljenost škola
- 2) dostupnost predškolskog i školskog obrazovanja svima (regulacija cijena vrtića, besplatni udžbenici, prehrana i prijevoz, poboljšanje mreže stipendiranja učenika koji odabiru deficitarna zanimanja, poboljšanje mreže stipendiranja studenata)
- 3) povećanje statusa učitelja i nastavnika (kroz veće plaće, kroz bolje edukacije i usavršavanja)

Očuvanje nastavnog procesa u eri digitalizacije

Posebnu pažnju posvetit ćemo očuvanju nastavnog procesa u vremenu digitalizacije. Zalažemo se za racionalno i kritičko uvođenje digitalnih tehnologija u procese podučavanja. Racionalno uvođenje znači da smo svjesni vremena u kojem živimo i nužnosti uključivanja u eru digitalizacije. Kritičko uvođenje znači da se ti procesi moraju pažljivo promišljati, ispitivati i vrednovati, a konačne odluke ne donositi stihijski i radi koristi pojedinih interesnih skupina koje uvođenjem novih tehnologija ostvaruju veliku materijalnu korist. Zalagat ćemo se za očuvanje „žive“ nastave na svim razinama našeg obrazovnog sustava jer smatramo da je nezamjenjiva zato jer vodi kreiranju zajednice koja služi stjecanju i međusobnoj razmjeni znanja, ali i omogućava kreiranje kritičke društvene mase.

Povezivanje svih odgojno-obrazovnih razina

Planiramo izradu cjelovitih i sveobuhvatnih odgojnih i obrazovnih strategija kroz koje bi se ostvarilo kvalitetno vertikalno povezivanje unutar sustava. Tu je važno uključivanje sve djece u predškolski odgoj te veća suradnja predškolskih i školskih ustanova. Ona bi se ostvarivala kroz zajedničke projekte (npr. poticanje ranog čitanja, uvođenje obveznih sportskih programa u vrtićima) pri čemu će posebna pažnja biti usmjerena na aktivnije uključivanje djece s posebnim potrebama i djece s teškoćama u razvoju u odgojno-obrazovni sustav kroz osnaživanje pojedinačne nastavne potpore i programe senzibilizacije djece za njihov status od najranije dobi. Za ostvarivanje obrazovne vertikale između osnovnih i srednjih škola uveli bismo obavezno profesionalno usmjeravanje učenika 7. i 8. razreda, jačali bismo područje izvannastavnih aktivnosti u osnovnim školama jer upravo kroz te aktivnosti mnoga djeca ostvaruju svoj najveći potencijal, poticali bismo i regulirali rad s nadarenim učenicima jer smatramo da su u sadašnjem sustavu ti učenici zapostavljeni i prepušteni aktivaciji entuzijastičnih pojedinaca. Razvijali bismo i pomagali strukovno obrazovanje te popularizirali strukovna zanimanja kroz sustav stipendija. Redizajnirali bismo proces državne mature kako bi ona

zaista postala osovina nekoruptivnog djelovanja u sektoru obrazovanja i omogućila jednake mogućnosti za sve učenike. Vertikalna povezanost nastavila bi se ulaskom dijela učenika u visoko obrazovanje uz stalno traženje balansa između zadovoljavanja potreba tržišta rada, potreba društva u cjelini i očuvanja autonomije visokih učilišta. U tom smislu cilj nam je izgraditi i osnažiti domaću znanstvenu infrastrukturu kako bismo kreirali konkurentan sustav znanosti i visokog obrazovanja, temeljen na kooperativnosti i solidarnosti s naglaskom na interdisciplinarno povezivanje i jednako vrednovanje svih znanstvenih područja koje je neophodno za kreiranje kritičke društvene svijesti u vremenu brzog i često nepredvidivog tehničkog napretka.

Povezivanje obrazovanja i tržišta rada

Obrazovni sektor mora se izravnije povezati s gospodarstvom i tržištem rada pri čemu treba imati u vidu da je obrazovni sektor i kreator toga tržišta, a ne tek puki objekt koji služi zadovoljavanju njegovih potreba. Tu uloga obrazovnog sektora treba osnaživati. Jedan od izravnih načina povezivanja obrazovanja i tržišta rada jest sustav stipendija kroz koji se potiče odabir deficitarnih zanimanja. Izgradili bismo dobar i učinkovit sustav stipendija vodeći se načelima izvrsnosti i socijalne osjetljivosti.

5. DEMOKRATIZACIJA POLITIČKOG SUSTAVA – OTKLANJANJE DEMOKRATSKOG DEFICITA

Demokratski deficit ili nedovoljna legitimnost onih koji donose odluke rastući je problem i najveća prijetnja demokraciji, slobodi i vladavini prava. Sve više odluka o životima građana donose tijela koja nitko nije izabrao i koja nikome izravno ne odgovaraju. Radi se globalnom procesu prenošenja težišta moći i odlučivanja na birokratske nadnacionalne strukture bez demokratskog legitimiteta, od UN-a, Europske unije, mnoštva pripadnih agencija, globalnih NGO-a isprepletenih s multinacionalnim kompanijama i njihovim interesima, pri čemu je sve veći upliv neizabranih birokrata koji ne odgovaraju nikome. Pored, a često i iznad, nacionalnih zakonodavstava množe se konvencije, deklaracije, kompakti, agende, regule, protokoli, međunarodni forumi. Trend je globalni, no najjasnije se očituje u Europskoj uniji, počevši od referenduma u Danskoj 1992. kojim je odbačen Ugovor iz Maastrichta kojim je stvorena Europska unija, a čiji je ishod kasnije izigran Lisabonskim ugovorom, čime je otvorena prva pukotina u povjerenju građana u Uniju. Nakon toga građane zemalja članica Europske unije sve se manje pitalo za mišljenje, a i kad se pitalo, najčešće su glasovali protiv želja oligarhije poput Britanaca 2016. ili Nizozemaca o proširenju Europske unije na Ukrajinu iste godine.

U Hrvatskoj problem demokratskog deficita dodatno se ogleda kroz onemogućavanje, destimuliranje, a na koncu i izigravanje izborne volje građana.

Zakon o referendumu kod nas ne služi, kao u zrelim demokracijama, tome da referendum omogući i regulira, već da ga onemogući, počevši od apsurdno visokog broja

potpisa koje je potrebno prikupiti u vrlo kratkom vremenu, do onemogućavanja prikupljanja potpisa od strane lokalnih moćnika, a na koncu i manipulacija s brojanjem prikupljenih potpisa.

Vladajući duopol (HDZ i SDP) na razne načine destimulira izlazak građana na izbore, jer im manji izlazak povećava šanse za uspjeh, budući da imaju interesno vezane klijentele koje neizostavno glasuju. Uz to, zajednički se protive promjenama izbornog zakona koje bi dovele do veće participacije građana (dopisno i elektroničko glasovanje) i do lakšeg i jasnijeg iskazivanja njihove političke volje (veći broj preferencijalnih glasova).

U postojećem izbornom sustavu relativizirana je veza između birača i zastupnika, jer je biračev izbor sužen na odabir između već pripremljenih, zatvorenih lista, koje pak ovise o samovolji stranačkih čelnika. Izbore 2020., raspisane dok je u tijeku pandemija, prati promišljena propaganda odgovaranja birača od sudjelovanja na njima, što je vrhunac sustavnog višegodišnjeg manipuliranja demokratskim procesima u našoj zemlji.

Što nudimo kao rješenje za demokratski deficit? Prije svega, promjenu zakona o referendumu, kojom bi se smanjio na razumnu mjeru europskog prosjeka broj potpisa potrebnih za raspisivanje referenduma, a povećalo vrijeme za njihovo prikupljanje. Osim toga omogućili bismo elektroničko i dopisno glasovanje i povećali broj preferencijalnih glasova na najmanje tri.

U okviru Europske unije inzistirali bismo na demokratskom legitimitetu odluka koje se donose unutar tijela Unije, a reflektiraju se na živote svih njenih građana.

Posebnu pozornost posvetit ćemo edukaciji građana o njihovim političkim pravima i poticanju na veću participaciju u demokratskim procesima, od izbora do referenduma.

6. PRAVOSUĐE I JAVNA UPRAVA

Funkcionalno i učinkovito pravosuđe

Hrvatski se pravosudni sustav u domaćoj i međunarodnoj javnosti percipira kao jedan od ključnih problema hrvatskoga društva. Opterećeno iznimno negativnom percepcijom o korumpiranosti i s niskim stupnjem povjerenja građana, hrvatsko pravosuđe jedan je od glavnih utega uravnoteženom društvenom i gospodarskom razvoju zemlje.

Opisana percepcija pravosuđa ogleda se jednako u kaznenopravnoj i u građanskopravnoj sferi. Suvišno je uopće nabrajati visokoprofilne kaznene postupke koji su se vodili ili su još uvijek u tijeku protiv osoba iz vrha političke ili društvene nomenklature, a koji nikad nisu dočekali pravomoćni sudski epilog. S druge strane, u privatnopravnoj sferi hrvatsko pravosuđe i njegova kronična neučinkovitost često su percipirani kao prepreka stabilnom poslovanju poduzeća, a svijest o prekomjernom

trajanju građanskih postupaka i dandanas odbija ozbiljne investicije u gospodarskom sektoru.

Spomenuti utjecaj pravosuđa na gospodarske procese u Hrvatskoj aktualizirali su i poduzetnici u kontekstu aktualne krize uzrokovane pojavom bolesti COVID-19. U tom smislu, Most je podržao poduzetnike u njihovom zahtjevu da porez na dodanu vrijednost beziznimno plaćaju tek po naplati računa. Smatramo kako bi time Republika Hrvatska, između ostaloga, preuzela na sebe odgovornost za učinkovito funkcioniranje pravosudnog sustava te bi s poduzetnicima dijelila teret neučinkovitosti pravosuđa.

Most je, za vrijeme dok je sudjelovao u radu Vlade i Sabora, intenzivno pripremao, a na koncu i predložio, zakonski paket koji se odnosi na ključna pitanja organizacije pravosuđa, sudačku neovisnost, kvalitetu sudovanja, a posebnu pozornost posvetili smo pitanjima kriterija i načina izbora, ocjenjivanja i napredovanja sudaca.

S obzirom na navedeno, Most će se osobito zalagati za depolitizaciju pravosuđa, pri čemu će se pravila o imenovanju sudaca, njihovom ocjenjivanju i napredovanju temeljiti na objektivnim kriterijima i pokazateljima uspješnosti i kvalitete njihovog rada. Kako bismo pospješili transparentnost tih postupaka, uvest ćemo audiovizualno snimanje razgovora s kandidatima za imenovanje na sudačku dužnost ili napredovanje. Tražit ćemo da se imovinske kartice sudaca, sukladno važećim propisima, bez odgađanja objave na mrežnim stranicama Državnog sudbenog vijeća, da se osigura njihovo redovito ažuriranje i da podaci o imovini sudaca u svakom trenutku budu dostupni svakome.

U pogledu sudovanja u građanskopravnoj sferi, glavni je cilj Mosta da hrvatsko pravosuđe rješava predmete učinkovito i u razumnim rokovima. Stoga će cilj Mosta u predstojećem mandatnom razdoblju biti da se rokovi rješavanja sudskih predmeta u bitnome skrate, a u nekim područjima sudovanja i prepolove. Tako, primjerice u građanskim i trgovačkim sporovima u prvom stupnju, prosječno vrijeme rješavanja sporova, koje trenutno iznosi 364 dana, namjeravamo spustiti ispod 200 dana, čime bismo dosegнули europski statistički medijan. Navedeno ćemo postići korištenjem niza alata i promjenama propisa, prvenstveno Zakona o parničnom postupku.

Prije svega, pravosuđe želimo digitalizirati tako da se komunikacija između suda i stranaka te njihovih zastupnika, kad god je to moguće, odvija elektroničkim putem. Most je već u prošlom mandatnom razdoblju, dok je participirao u Vladi, inzistirao na digitalizaciji pravosudnih procesa te je u tome imao i zapaženih uspjeha, poput realizacije projekta „elektroničkog prijedloga za upis u zemljišne knjige“.

U sklopu digitalizacije pravosudnog sustava Most će se osobito zalagati da se u sve hrvatske sudnice uvede audiovizualno snimanje. Želimo da hrvatski građani i cjelokupna javnost vide kako se doista sudi u našim sudnicama. Isključivo takvim pristupom i potpunom transparentnošću možemo stvoriti ozračje povjerenja u pravosuđe.

U građanskim postupcima inzistirat ćemo na jasnoći i preciznosti procesnih zakona. Nedavne izmjene Zakona o parničnom postupku dovele su do nekoliko negativnih posljedica i to posebice u pogledu odlučivanja suda o troškovima parničnog postupka pri čemu stranke na početku parnice ne mogu pouzdano i precizno procijeniti koliki troškovi mogu biti. Također, posljednjim zakonskim izmjenama uspostavljen je novi model izvanrednog pravnog lijeka revizije, tzv. „revizija po dopuštenju“ kojim je strankama u mnogome otežan pristup Vrhovnom sudu Republike Hrvatske i meritornoj revizijskoj zaštiti. Pravni praktičari već su u praksi uočili brojne nedostatke tog modela u kojemu neki županijski sudovi svoje drugostupanjske odluke gotovo da i ne obrazlažu, odnosno obrazlažu ih ne navodeći ključnu meritornu argumentaciju za izreku svjesni da za predmete u kojima odlučuju ne postoji velika šansa da Vrhovni sud dopusti njihovu meritornu revizijsku ocjenu. Takva pravna i procesna situacija ostavlja pretjerane mogućnosti za koruptivne radnje u drugostupanjskom sudovanju. Stoga će Most, u suradnji sa stručnjacima, posebno praktičarima, ponovo omogućiti strankama razmjerno slobodan pristup Vrhovnom sudu i revizijskoj zaštiti.

Kao jednu od bitnih pretpostavki za daljnje skraćivanje rokova rješavanja sudskih predmeta, vidimo i uvođenje jasne zakonske zabrane da se predmeti koji su povodom pravnog lijeka upućeni sudu višeg stupnja, vraćaju na prethodni stupanj. Svaka viša sudska instanca koja dobije predmet u rješavanje mora o predmetu odlučiti bez mogućnosti da samo konstatira nedostatke odluke niže instance i vrati predmet na prethodni stupanj.

U kaznenopravnoj sferi Most će u suradnji sa stručnjacima i praktičarima nastojati otkloniti nedostatke u procesnim zakonima koji omogućuju otežanje sudskih postupaka. Provest ćemo dubinsku analizu učinaka Zakona o kaznenom postupku posebno imajući na umu da se u taj Zakon, otkad je stupio na snagu, interveniralo više od deset puta, prosječno jednom godišnje, pa je zbog takvih intervencija izgubljen prvotno zamišljeni koncept kaznenog postupka. U Mostu smatramo da kazneni zakoni, kako oni materijalni, tako i procesni, moraju biti kvalitetni i stabilni kroz duži vremenski period. U protivnom, njihovim čestim izmjenama narušava se pravna sigurnost i, što je još gore, otvara se prostor za manipulacije u tumačenju pravnih normi.

Kad je u pitanju učinkovitost rada Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, Most će se zalagati da se u Hrvatskome saboru provede analiza uspješnosti dosadašnjeg rada Državnog odvjetništva u cijelosti. Recentna afera koja završila smjenom glavnog državnog odvjetnika pokazala je brojne nedostatke u postupku imenovanja na tu dužnost. Postupak je netransparentan, struka na njega nema nikakav utjecaj, Državnoodvjetničko vijeće služi samo kao pisarnica i pošta za zaprimanje kandidatura i prosljeđivanje kandidatura Vladi. K tome, kandidat kojeg Saboru predloži Vlada, ne prolazi temeljitu provjeru, a njegovo saslušanje pred Odborom za pravosuđe Hrvatskoga sabora nema nikakvu vrijednost jer, kao što smo vidjeli, kandidati pred saborskim odborom mogu

nekažnjeno zatajiti informacije iz svog životopisa ili iznositi lažne informacije. Također, s obzirom na dojam koji se stječe u javnosti da svaka vladajuća većina sama sebi bira glavnog državnog odvjetnika, Most će pokrenuti javnu raspravu o mogućnosti da se glavnom državnom odvjetniku produži mandat na razdoblje duže od četiri godine te da se razmotri mogućnost da se glavni državni odvjetnik bira kvalificiranom dvotrećinskom većinom glasova svih zastupnika.

Zaključno, Most će osobito inzistirati da Republika Hrvatska osigura adekvatnu i kontinuiranu edukaciju sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika, razmjenu iskustva među njima kako bismo osigurali poboljšanu kvalitetu sudovanja. Posebno ćemo inzistirati na tome da se sudska praksa i odluke, pogotovo praksa Vrhovnog suda i drugih viših sudova, na strukturiran način i u kontinuitetu objavljuje i bude dostupna svima. Time će se postići povećana transparentnost u radu sudbene vlasti, ali i stvoriti ozračje u kojemu će praktičari i znanstvena zajednica otkrivati neusklađenost prakse i utjecati na njezino usklađivanje. Samo takvim pristupom, otvorenim, transparentnim i stručnim, moguće je ostvariti značajne pomake u hrvatskom pravosuđu.

Borba protiv korupcije

Korupcija je uvjerljivo najveći problem hrvatske društvene i političke stvarnosti. O raširenosti korupcije svjedoče brojne afere koje je javnost mogla promatrati posljednjih godina pa i desetljeća. I premda su ponekad postojale određene optimistične naznake da bi se problem korupcije u Hrvatskoj mogao početi rješavati, takva su kratka razdoblja vrlo brzo ustupala mjesto novim korupcijskim aferama i pravosudnim trakavicama. S vremenom, korupcija se u hrvatskom društvu uvriježila kao nešto gotovo pa normalno, na što su hrvatski građani naviknuli i s čime se mora računati.

Most nezavisnih lista od samog početka svog nacionalnog političkog angažmana žestoko se usprotivio prethodno opisanoj prevladavajućoj korupcijskoj paradigmi. U svojem djelovanju pokazali smo da korupcija nije nešto što se može i smije tolerirati.

Stekavši iskustvo i znanje o modelu i akterima hrvatske korupcijske hobotnice, Most prepoznaje da je korupcija problem koji je sveprisutan i sistemski problem, koji zadire u sve sfere života prosječnog hrvatskog građanina i hrvatskog društva u cjelini, koji je kompleksan te zahtijeva hrabra rješenja i razmišljanje izvan okvira nekih zadanosti koje se hrvatskoj javnosti predstavljaju kao samorazumljive.

Most je u svojem dosadašnjem političkom djelovanju pokazao naznake smjera kojim Hrvatska treba krenuti ako se želi početi rješavati problem korupcije. Prije svega, Most je u svim svojim prijedlozima i istupima naglašavao potrebu ostvarivanja posvemašnje transparentnosti. Počevši od transparentnosti trošenja proračunskog novca na svim razinama vlasti (primjerice Mostov Prijedlog zakona o transparentnosti troškova u obavljanju javnih dužnosti) pa sve do zahtjeva da se uspostavi javno dostupni registar stvarnih vlasnika pravnih osoba u Republici Hrvatskoj. Također, Most je uvijek inzistirao

na snažnoj zaštiti prijavitelja nepravilnosti (zviždača) shvaćajući da se najveći korupcijski slučajevi otkrivaju, u pravilu, samo ako netko „iznutra“ progovori i prijavi nepravilnosti. U tom kontekstu, mnogi ljudi koji su se hrabro odvažili prijaviti korupciju ili druge nepravilnosti, upravo su u Mostu pronalazili pouzdanog partnera i zaštitu od šikanirajućeg postupanja kojem su bili izloženi.

Imajući u vidu sve navedeno, Most će se u budućnosti i dalje snažno zalagati za jačanje sustava borbe protiv korupcije i institucija tog sustava. Najprije ćemo osnažiti mehanizme transparentnosti, a javnost će imati potpuni uvid u sve što vlast radi na bilo kojoj razini. Zalagat ćemo se za uspostavu jedinstvenog sustava evidencije o imovini građana (npr. jedinstvena evidencija o nekretninama). Uspostavit ćemo i učinkoviti mehanizam zaštite prijavitelja nepravilnosti, kako bi bez straha od odmazde mogli istupati sa svojim saznanjima o nepravilnostima i korupciji. Osnaživat ćemo i državne institucije kojima je zadaća upravo borba protiv korupcije, kako one koje se bave otkrivanjem korupcije i nepravilnosti, tako i one koje se bave procesuiranjem i kažnjavanjem počinitelja koruptivnih radnji i djela. U tom smislu, vidimo Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa kao tijelo prevencije i otkrivanja sukoba interesa, ali i korupcije. S obzirom na recentne zastoje i zapreke koje su se pojavile u radu tog antikorupcijskog tijela, Most će raditi na promjenama zakonodavnog okvira u kojem Povjerenstvo trenutno funkcionira kako bi dobilo potrebne ovlasti i potreban autoritet čime bi se transformiralo u učinkovitu antikorupcijsku agenciju. Most će se zalagati za jačanje neovisnosti i kapaciteta Državnog odvjetništva Republike Hrvatske kao temeljnog tijela kaznenog progona pri čemu će se posebna pozornost posvetiti manjkavostima u postupku imenovanja glavnog državnog odvjetnika.

Kvalitetno zakonodavstvo

Rad Hrvatskoga sabora u njegovom 9. sazivu obilježila je ekscesna zakonodavna aktivnost. Prema službenim podacima, Sabor je minulom sazivu donio čak 735 zakona. Ako uzmemo u obzir činjenicu da je Republici Hrvatskoj trenutno na snazi 786 zakona, lako dolazimo do zaključka da su Vlada i Sabor, u samo jednom mandatu, izmijenili gotovo sve važeće zakone prosječno jednom. Premda takve brojke djeluju impresivno sa stajališta neupućenog promatrača, riječ je zapravo o jednoj anomaliji u europskoj parlamentarnoj praksi koja izrazito negativno utječe na predvidljivost pravnih odnosa u Republici Hrvatskoj.

Velika zakonodavna aktivnost Hrvatskoga sabora u proteklom mandatu pokazuje svu nepromišljenost politike donošenja i promjene zakona, pri čemu se veliki broj donesenih zakona populistički prikazuje kao nešto dobro, pozitivno i konstruktivno. Navedeno ne može biti dalje od istine i pokazuje potpunu odcijepljenost zakonodavca od stvarnosti. Ako imamo na umu da je donošenje svakog zakona u pravilu popraćeno dodatnom normativnom aktivnošću Vlade, ministarstava i drugih donositelja podzakonskih akata, tek tad otkrivamo potpunu pravnu konfuziju koju stvara pretjerana

zakonodavna aktivnost Sabora. Riječ je o tisućama propisa koji su izmijenjeni u jednom jedinom mandatu Vlade i Sabora.

Zakonodavnoj konfuziji dodatno doprinosi i izrazito niska kvaliteta zakona koji se donose i to češće u hitnoj nego u redovitoj zakonodavnoj proceduri. Obilježja tako donesenih zakona su podnormiranost, nepreciznost, neusklađenost s drugim propisima, učestala pojava retroaktivnosti, potreba za naknadnim tumačenjima zakonskih normi i sl.

Osim svega navedenoga, brze i učestale promjene zakona negativno utječu i na mogućnost građana i stručnjaka da se aktivno uključe u njihovo oblikovanje i izradu. Spomenuto izrazito negativno utječe i na uspješnu primjenu i provedbu zakona. Stoga nisu rijetki slučajevi da zakoni u praksi izazivaju učinke koji su štetni kao i brojne nelogičnosti, a adresati zakona – građani – često odbijaju dobrovoljno ispuniti zakonske obveze shvaćajući raskorak između normativnog uređenja i stvarnog života.

Most će opisane štetne zakonodavne i općenormativne prakse suzbijati i mijenjati. Vodeći se načelom vladavine prava i sviješću da građanima i poduzetnicima treba stabilan regulatorni okvir, na izradu zakona i drugih propisa primjenjivat će se najviši standardi nomotehnike i najbolje nomotehničke prakse. Težit će se i ostvarivanju najviših ideala koncepta participativne demokracije koji podrazumijeva da se u izradu svakog zakona uključe svi oni na koje se zakon neposredno odnosi i primjenjuje. Općenito, Most će u području normativne i zakonodavne djelatnosti inzistirati na primjeni načela „manje je više“ te će se iz pravnog sustava ukloniti svi propisi koji su nepotrebni, nelogični, u raskoraku sa stvarnošću ili su zastarjeli. Drugim riječima, Most će se zalagati za deregulaciju svih područja društvenog uređenja u koja država ne treba nužno zadirati i u kojima pravnim subjektima treba omogućiti određenu slobodu da samostalno i prema vlastitom nahođenju uređuju svoje pravne odnose i odlučuju o njihovom nastanku, promjeni ili prestanku.

Uravnotežen ovršni sustav

Hrvatski sustav ovrha u proteklih je petnaest godina doživio suštinsku transformaciju od neučinkovitog sustava proizašlog iz socijalističkog modela do novog modela koji izrazito štiti i pogoduje interesima institucionalnih vjerovnika, a provedbu ovrha u velikoj mjeri prepušta „privatnom“ sektoru.

S pojavom globalne financijske krize 2008. godine svjedočili smo i rapidnom ubrzanju opisane transformacije što je dovelo do velikog nerazmjera u zaštiti interesa stranaka u vjerovničko-dužničkom odnosu u korist vjerovnika. Česte i fundamentalne promjene ovršnog zakonodavstva stvorile su ozračje potpune pravne nesigurnosti i nepredvidljivosti (u jednom trenutku na snazi su istovremeno bila čak tri Ovršna zakona!). K tome, mnogi građani pogođeni krizom ostali su bez stabilnog, redovitog i dovoljnog izvora prihoda pa je u nedostatku financijskih predmeta ovrhe otpočeo val ovrha na nekretninama kojeg je javnost pratila kroz famozne deložacije.

Sve spomenute anomalije Most je prepoznao već na početku svojeg nacionalnog političkog angažmana, a posljednja izmjena aktualnog Ovršnog zakona dogodila se upravo na inicijativu Mosta 2017. godine. Premda su tu zakonsku novelu vladajući reducirali u meritumu, ipak je Most njome pokazao shvaćanje važnosti problema neravnoteže u ovršnom sustavu. Tako je, primjerice, na inicijativu Mosta uvedena zakonska zabrana ovrhe nekretnine u kojoj ovršenik živi za bagatelne dugove.

Prepoznajući činjenicu da ogromna većina problema u hrvatskom ovršnom sustavu nije otklonjena, Most će se zalagati za promjenu tog sustava. Pritom će naglasak biti na maksimalnom pojeftinjenju troškova ovrhe čime želimo spriječiti pojavu da troškovi ovršnog postupka dosežu i deseterostruku vrijednost glavnice. Nadalje, zalagat ćemo se za vraćanje ovršnih predmeta u ruke sudova i time napustiti zamisao o privatizaciji ovrha. Inzistirat ćemo i na uklanjanju sustava dugotrajnih blokada po računima građana koje smatramo uzrokom ozbiljnih društvenih poremećaja velikih razmjera i koje trenutno ostavljaju 240 tisuća građana na margini društva i u sivoj zoni.

Kao politička opcija usmjerena na čovjeka i njegovu dobrobit, smatramo kako je pitanje uređenja sustava ovrha i dalje jedno od ključnih i gorućih pitanja u Hrvatskoj posebno ako se uzme u obzir aktualna ekonomska kriza izazvana pojavom bolesti COVID-19 te da će se posljedice te krize očitovati i kroz novo povećanje broja ovršenih i blokiranih građana.

Javna uprava – učinkovita i jednaka prema svima

Već duži niz godina hrvatska javna uprava predmet je svakodnevnih razgovora običnih građana suočenih sa sporošću i neučinkovitošću administracije u rješavanju njihovih zahtjeva i ostvarivanju prava ili ispunjenju svojih obveza. Slijedom mnogobrojnih negativnih primjera postupanja državne administracije u javnosti se postupno izgrađivao nepogrešivo točan dojam o javnoj upravi koja nastupa prema građanima s pozicija moći i represije. Tako se, s jedne strane, od građana zahtijeva uzorna disciplina u ispunjenju njihovih obveza prema državi dok država, s druge strane, javne usluge pruža građanima neučinkovito, diskrecijski i nejednako prema svima. K tome, iskustvo brojnih afera pokazalo je kako je hrvatska javna uprava protkana klijentelističkom mrežom interesa s pojačanom tendencijom da se ti interesi putem koruptivnih radnji pretvore u opipljivu nepripadnu imovinsku korist za članove mreže.

Most nezavisnih lista u proteklom je mandatnom razdoblju inzistirao na promjeni paradigme odnosa javne uprave prema građanima. S time na umu izradili smo i donijeli operativni akcijski plan za reformu javne uprave do 2020. godine s ciljem da Hrvatska u novo desetljeće uđe s modernom i učinkovitom javnom upravom dizajniranom po mjeri građana. Zbog niza objektivnih političkih okolnosti projekti predviđeni tim planom nisu izvršeni stoga taj posao želimo odraditi u nadolazećem mandatu nove hrvatske Vlade.

Most će se snažno zalagati da hrvatska javna uprava ubrzanim tempom dostigne razinu pružanja javnih usluga kakva postoji u najrazvijenijim europskim državama. Naglasak će biti na ubrzanoj digitalizaciji procesa i komunikacije, kako unutar javne uprave, tako i u radu s korisnicima usluga - građanima. Smatramo kako svaki građanin treba sve svoje zahtjeve moći ostvariti putem jednog, jedinstvenog mjesta fizičkog ili digitalnog.

Građanima koji se koriste novim tehnologijama omogućit ćemo da sve svoje zahtjeve podnose i rješavaju elektroničkim putem, a ako postoji potreba za neposrednim pristupom javnim uslugama, predvidjeli smo primjenu koncepta jedinstvenog upravnog mjesta. Prema tom konceptu, građani će rješavati svoje zahtjeve podnoseći ih na jednom mjestu. Pritom će službenici jednostavne javne usluge pružati na licu mjesta samostalno uz primjenu unificiranih obrazaca i uputa, dok će se usluge složenije prirode rješavati dostavom predmeta u rad nadležnim resorima unutar javne uprave. Nastavno na to, digitalizacijom procesa unutar javne uprave, svi podaci koji se prikupljaju i obrađuju u različitim resorima javne uprave bit će međusobno povezani i dostupni službenim osobama za potrebe rješavanja konkretnog predmeta. Povezivanje baza podataka i temeljnih registara eliminirat će potrebu da građani sami prikupljaju dokumentaciju potrebnu za rješavanje njihovog zahtjeva te rezultirati poboljšanom učinkovitošću rada javne uprave. U tom kontekstu, omogućit ćemo građanima kao strankama u upravnim i drugim postupcima izravni nadzor i uvid u status rješavanja njihovog predmeta, a sustav nadzora kolanja predmeta koristit će se i u ocjeni rada svakog pojedinog službenika.

Most će u radu javne uprave posebno inzistirati na jedinstvenoj i usklađenoj praksi te jednakom tretmanu svih građana. U tom pogledu, kao anomalija u praksi rada tijela javne vlasti, osobito središnjih tijela državne uprave, zamjećuje se nedovoljna transparentnost u pogledu jedinstvene primjene i tumačenja zakona i drugih propisa. Naime, tijela javne vlasti u svojoj praksi izdaju brojna mišljenja o primjeni zakona i drugih općih akata. Najveći broj tih mišljenja izdaje se na zahtjev pojedinačnog podnositelja te je njihov sadržaj redovito poznat samo podnositelju i tijelu koje je izdalo mišljenje. Takvu netransparentnu praksu namjeravamo dokinuti. Prije svega, Most će se zalagati da se praksa davanja mišljenja o primjeni zakona i drugih općih akata svede na minimalnu mjeru i to samo u slučajevima kada je potrebno radi jedinstvene i usklađene primjene pravnih propisa. Nadalje, u slučajevima kad se i pojavi potreba za davanjem mišljenja inzistirat ćemo na njihovoj javnoj objavi tako da budu dostupna svima. Time će se eliminirati značajni korupcijski rizici u radu tijela javne vlasti i postići jedinstvena i usklađena praksa.

Promišljajući o prevladavajućoj paradigmi odnosa države/javne uprave i građana koja se temelji na izraženoj subordinaciji građana u tom odnosu, Most će inzistirati na izgradnji odnosa ravnopravnosti. Kao paradigmatički primjer prethodno opisanog odnosa subordinacije građana u odnosu prema državi posebno se ističe primjer nedavno

ponovno ustrojenog Državnog inspektorata Republike Hrvatske. Most će inzistirati da se to državno tijelo prvom prilikom, već na početku mandata nove hrvatske Vlade ukine. Umjesto toga, predložit ćemo ustrojavanje središnjeg državnog ureda za podršku i nadzor. Takvo će državno tijelo, po uzoru na slične primjere iz poredbene prakse, prvotno imati ulogu savjetodavca koji pomaže poduzetnicima da pokrenu svoj posao i da ga prilagode važećem regulatornom okviru. Inspeksijske ovlasti penalizacije prekršitelja moći će se rabiti samo iznimno i to protiv prekršitelja recidivista i samo za najteže prekršaje kojima se može naštetiti životima i zdravlju ljudi ili sigurnosti imovine.

No, ključni element reforme sustava javne uprave ipak bit će ljudi, službenici i namještenici koji rade u tijelima javne vlasti. S obzirom da je Most participirajući u Vladi imao priliku osjetiti „bilo“ sustava i analizirati njegove boljke, po pitanju ljudskih potencijala zamijećeno je nekoliko sistemskih problema.

Prvi problem odnosi se na nepodudarnost potrebnih kompetencija državnih i javnih službenika s opisom radnog mjesta na koje su raspoređeni. Drugi problem sastoji se u relativno slabim prilikama za napredovanje u radnom mjestu ili u plaći za službenike koji savjesno i odgovorno rade svoj posao, što ima za posljedicu općenito niski stupanj motivacije za rad. Treći je problem nepostojanje ozbiljnog sustava ocjenjivanja uspješnosti rada državnih i javnih službenika što dovodi i do gotovo potpunog odsustva sustava nagrađivanja odnosno penalizacije službenika. Most će se zato zalagati za uvođenje jasnog sustava kompetencija i kategorizacije radnih mjesta u javnoj upravi prema kriteriju kompetencija. Osim toga, Most će, u suradnji i dijalogu sa socijalnim partnerima, donijeti posebni zakon o plaćama u državnoj i javnim službama u kojemu će se pojedine kategorije i vrste radnih mjesta vrednovati prema objektivnim kriterijima te koji će imati ugrađen sustav ocjenjivanja službenika utemeljen na ozbiljnim kriterijima s mogućnostima za nagrađivanje uspješnih službenika i penaliziranje službenika s ispodprosječnim rezultatima. Također, Most će, usporedno s navedenim, provesti dubinsku analizu unutarnjeg ustrojstva svih središnjih tijela javne vlasti te ukinuti sve one ustrojstvene jedinice koje se u sustavu „dupliraju“ ili koje postoje bez opravdanog razloga.

Nova arhitektura teritorijalnog ustroja

Reforma teritorijalnog ustrojstva Republike Hrvatske kontinuirano je predmet brojnih rasprava u hrvatskoj stručnoj i općoj javnosti. Premda u tim raspravama na deklarativnoj razini vlada suglasje oko potrebe provedbe reforme, zbilja hrvatskih političkih odnosa pokazuje potpunu odsutnost bilo kakve političke volje da se u ovome području nešto promijeni. U stvarnosti, ovakav teritorijalni ustroj održava se i služi isključivo radi očuvanja pozicija vlasti, moći i utjecaja.

U tom smislu, u proteklom mandatnom razdoblju dogodile su se određene promjene koje su imale isključivi cilj „zabetonirati“ postojeće odnose u arhitekturi države. Prije svega tu se misli na masovno provizorno prebacivanje (dvjestotinjak!) poslova državne uprave u djelokrug županija. Nešto ranije, hrvatska je javnost svjedočila

donošenju zakonskih izmjena Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (famozni Lex Šerif) kojim je zakonski de facto onemogućena politička kontrola odgovornosti čelnika lokalne i područne (regionalne) samouprave. Navedenim je u hrvatskoj praksi nažalost afirmirano načelo „više prava, manje odgovornosti“. Stoga će Most u sljedećem mandatnom razdoblju inzistirati na zaokretu u trendovima, odnosno na suprotnoj paradigmi – *više prava, više odgovornosti*.

Most nezavisnih lista već je hrvatskoj javnosti predstavio svoje prve konkretne korake u pogledu funkcioniranja lokalne i područne (regionalne) samouprave i to u obliku zakona. Glavni ciljevi toga Mostova prijedloga su: smanjenje broja profesionalnih političara na razini lokalne samouprave, smanjenje ukupnog broja političara u gradskim i općinskim vijećima, smanjenje i racionalizacija troškova lokalne i područne (regionalne) samouprave, jačanje odgovornosti čelnika lokalne i područne (regionalne) samouprave i to u odnosu prema predstavničkim tijelima, ali i u neposrednom odnosu prema biračima. Uz to, kako bi se spriječila dugotrajna koncentracija moći na lokalnoj razini koja u najvećem broju slučajeva ima za posljedicu stvaranje koruptivnog ambijenta, predlažemo da se broj mandata općinskih načelnika, gradonačelnika i župana ograniči na dva mandata. Ujedno, smisao je tog zakona da se njime stvore pretpostavke kako bi veći gradovi, kao prirodna i logična središta lokalnog ustroja, mogli na sebe preuzeti sve one poslove koje, u skladu s načelom supsidijarnosti, treba obavljati lokalna samouprava.

U Mostu smatramo da će se provedbom naših prijedloga stvoriti svijest o suvišnosti županija i pretpostavke za njihovo ukidanje. Naime, aktualna arhitektura teritorijalnog ustroja Republike Hrvatske predviđa tri razine vlasti – državnu, područnu (županijsku) i lokalnu. Mi u Mostu smatramo kako je u zemlji veličine Hrvatske područna, odnosno regionalna razina vlasti suvišna. Osim toga, postalo je jasno da stanovništvo nema nikakve koristi od većeg broja županija, da županije najveći dio svojih prihoda koriste isključivo za financiranje svoje vlastite administracije i materijalnih troškova, a da se sredstva iz županija prema lokalnoj razini „spuštaju“ po ključu političke bliskosti. S druge strane, između centralne države i županija postoje brojna preklapanja nadležnosti koja za posljedicu imaju izostanak odgovornosti za kvalitetu pojedinih javnih usluga. Tome treba dodati da su sredstva nadzora obavljanja nedavno povjerenih poslova županijama spora i nedostatna pa postoji i izraženi rizik uspostave neujednačene prakse u njihovom obavljanju.

Na slične probleme nailazi se i na razini lokalne samouprave, u našim općinama i gradovima. Rascjepkana i usitnjena, u teritorijalnom, administrativnom, demografskom, ekonomskom i fiskalnom pogledu, naša lokalna samouprava u ovom obliku sve se više pokazuje kao kočnica ravnomjernom razvoju Republike Hrvatske. Sve nelogičnosti i problemi ovakvog ustroja izašli su na vidjelo primjenom strogih epidemioloških mjera (sustav e-propusnice) poduzetih tijekom epidemije bolesti COVID-19. Nemogućnost ljudi da u mnogim lokalnim samoupravama zadovolje svoje osnovne potrebe za javnim

uslugama ili da dođu do svoje imovine zato što je smještena na području druge jedinice lokalne samouprave otvorili su javnu raspravu o potrebi za reformom ustroja lokalne samouprave. U iščekivanju udara gospodarske krize izazvane epidemijom bolesti COVID-19, već se naziru razmjeri negativnog utjecaja na fiskalni potencijal brojnih lokalnih samouprava, a 2021. provest će se i popis stanovništva koji će nam dati razmjerno točnu sliku o demografskim pokazateljima za cijelu Hrvatsku. U Mostu ćemo provesti analizu svih objektivnih kriterija, ekonomskih, fiskalnih, demografskih i administrativnih te ćemo sukladno rezultatima analize predložiti reformu ustroja lokalne samouprave s ciljem da se broj jedinica lokalne samouprave smanji.

7. SOCIJALNA I ZDRAVSTVENA POLITIKA PO MJERI ČOVJEKA

Socijalna politika za zaštitu dostojanstva čovjeka

Socijalna politika Mosta promiče i primjenjuje društvene vrijednosti kao što su socijalna pravda, solidarnost i socijalna sigurnost. Programi socijalne države trebaju biti učinkoviti, podizati životni standard, smanjivati nejednakosti, povezivati građane, biti administrativno/upravljački provedivi i realistični. Sve mjere koje mogu proizaći iz Programa moraju izbjegavati *ad hoc* rješenja bez strategija ili analiza; trebaju težiti stabilnosti, predvidljivosti i pouzdanosti te uključivati brojne dionike kako bi načelo pluraliteta povećalo osjećaj vlasništva nad zajedničkim radom – osobito kroz iskren odnos središnje vlasti s lokalnom vlasti i neprofitnim organizacijama.

Ističe se potreba za povećanjem ulaganja u zdravstvenu skrb, zaštitu starih, zaštitu nezaposlenih, zaštitu obitelji i djece te u borbu protiv siromaštva. Pri tome borbu protiv siromaštva treba voditi na način da bude usklađena s mjerama iz Europskog stupa socijalnih prava.

Most smatra da je borba protiv siromaštva jedan od važnih nacionalnih prioriteta. Zato će strategije Mosta u smjeru borbe protiv siromaštva biti usmjerene na podizanje životnog standarda primjerenim novčanim naknadama, te javno financiranim uslugama koje će omogućiti socijalno uključivanje djece, osobito u području odgoja i obrazovanja.

Smanjenje nejednakosti u području socijalne politike mora dovesti do vertikalne jednakosti u kojoj će se vršiti preraspodjela prema pojedincima i obiteljima koje imaju nizak dohodak te horizontalne jednakosti u kojoj će se preraspodjela obavljati u korist onih koji su stariji, bolesni, imaju više djece ili su višestruko deprivirani (npr. osobe s invaliditetom koje žive same, u izoliranim mjestima; obitelji s djecom s teškoćama s niskim dohotkom).

Osobitu pozornost treba pokloniti brizi za starije i nemoćne koji na smještaj u domovima za starije danas čekaju gotovo cijelo jedno desetljeće, a pri tome većina njih nema dovoljno materijalnih mogućnosti podmirivati troškove smještaja u domovima bez

pomoći obitelji. Potrebno je iskoristiti novac, koji je na raspolaganju u europskim fondovima, kako bi se uspostavila bolja kvaliteta usluga u sustavu brige za starije, a istovremeno povećala dostupnost usluga korisnicima.

Uloga socijalne države je i jačanje društvene solidarnosti i zaštite dostojanstva svih građana, osobito onih koji koriste javne usluge. Most će podupirati sve aktivnosti koje potiču solidarnost građana, osobito njihovo pravo na udruživanje u organizacije civilnog društva.

Administrativna/upravljačka provedivost mjera socijalne politike treba omogućiti jasnoću sustava koji mora biti dostupan (od lokalne do nacionalne razine), jednostavan i razumljiv građanima. Potrebno je nastaviti unaprjeđivati sustav kvalitete pružanja usluga u kojem će građani biti u središtu. Učinkovitim mjerama Most će obratiti pozornost i na zlouporabe u novčanim i nenovčanim naknadama (uslugama) uz odgovarajuće unaprjeđenje kroz digitalizaciju svih procesa rada.

Zakonodavni okvir u kojem se obavljaju djelatnosti koje treba pružati socijalna država raspršen je, stoga treba objediniti i uskladiti različite zakone poštujući najviša etička i profesionalna načela. U svim mjerama socijalne politike nužno je sudjelovanje predstavnika akademske zajednice kako bi se osigurao prijenos najnovijih znanstvenih istraživanja u praksu te tako otklonile teškoće u planiranju, provedbi i nadzoru.

Zdravlje u svim politikama

Prezadužen i siromašan hrvatski zdravstveni sustav ne pruža kvalitetne zdravstvene usluge i time usporava razvoj društva i smanjuje kvalitetu života naših građana. Nedostatak novca u hrvatskom zdravstvenom sustavu posljedica je niske razine nacionalnog dohotka, relativno stare populacije, malih izdvajanja za zdravstvo i neracionalnosti u vođenju prevelikog i neučinkovitog sustava.

Želimo provesti promjene koje će voditi k poboljšanju zdravlja građana, smanjenju zdravstvenih nejednakosti te poticanju inovacije u zdravstvu i povećanju održivosti zdravstvenog sustava.

Osim tih ciljeva, bit ćemo usmjereni k promicanju zdravlja i zdravih životnih navika, uzimajući u obzir načelo *Zdravlje u svim politikama*, sprječavanju bolesti i poticanju zdravog okruženja za zdravi način života. Naši prioriteti bit će zaštita građana od ozbiljnih prekograničnih zdravstvenih prijetnji, doprinos inovativnim, učinkovitim i održivim zdravstvenim sustavima te olakšavanje pristupa boljoj i sigurnijoj zdravstvenoj zaštiti za sve korisnike sustava.

Prioritete Mosta u zdravstvenom sustavu donosimo u četiri ključne točke:

Dostupnost i učinkovitost primarne zdravstvene zaštite

U primarnoj zdravstvenoj zaštiti potrebno je stvoriti uvjete rada u kojima će zdravstveni tim imati mogućnost provoditi mjere i aktivnosti preventivne, kurativne i

palijativne medicine u skladu sa suvremenim stručnim i zakonskim normama. Nastavit ćemo započete aktivnosti ili započeti postupke racionalizacije poslovanja prvenstveno smanjenjem financijskog i drugih tereta birokracije, modernizacijom poslovnih procesa te digitalizacijom postupaka, smanjenjem broja nezdravstvenog osoblja, povećanjem učinkovitosti, povećanjem broja timova te vremena posvećenog pacijentima i to provedbom posebnih mjera stvaranja i privlačenja ljudskog potencijala poput stipendija zainteresiranih i darovitih učenika i studenata, većih plaća, prednosti u stručnom usavršavanju zdravstvenih djelatnika te poticajnog životnog okruženja. Uspostavit ćemo nadzor i mjerenje trenda pobola i smrtnosti, kao i drugih pokazatelja učinkovitosti sustava, te provesti prilagodbu sustava u smislu poboljšanja zdravstvene zaštite u suglasju sa strukom i građanima (korisnicima u sustavu). To su osnovni preduvjet uspješnosti. U ordinacijama obiteljskih liječnika, kao i drugih liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, provodit će se preventivni zdravstveni programi na učinkovit način s odazivom i rješenjima koja će rezultirati popravkom crne zdravstvene statistike pobola i smrtnosti od kardiovaskularnih i malignih bolesti.

Bolnički sustav temeljen na izvrsnosti i sigurnosti

Dugogodišnji izostanak akata i aktivnosti u provedbi donesenih strategija zdravstva, površnost u organiziranju preventivnih zdravstvenih programa i uvjeti rada u primarnoj zdravstvenoj zaštiti za posljedicu imaju preopterećene hitne prijeme bolnica, prekasno započeta liječenja te preduge liste čekanja. Uz pretpostavku značajne promjene u ulozi primarne zdravstvene zaštite u provedbi preventivnih programa, pravodobnoj dijagnostici i liječenju bolesti, kao i učinjene analize stanja pobola i smrtnosti od najčešćih stanja i bolesti nacije, bolnice trebaju doživjeti znatne organizacijske i strukturne, a posljedično kadrovske i financijske reforme. Za to je nužna ponovna kategorizacija i akreditacija ustanova koja će dovesti do cilja ovih reformi, a to će biti razvitak centara izvrsnosti kao jamstvo pravodobnog i uspješnog bolničkog liječenja. Provest ćemo i aktivnosti pripreme i provedbe ESIF i drugih fondova Europske unije koji trebaju biti alat kojim će se stvoriti digitalno integriran, prilagodljiv bolnički sustav. Liste čekanja trebaju doživjeti reviziju indikacija za specijalističke dijagnostičke preglede. Digitalizirano upućivanje na preglede i ostvarivanje istih trebaju biti osuvremenjeni, propisani, provedivi i nadzirani postupci u svrhu trajnog povećanja učinkovitosti sustava. Sve to bit će popraćeno usklađivanjem upravnog te pratećeg nezdravstvenog aparata bolničkih ustanova sa stvarnim potrebama u svrhu smanjenja rashodovnog opterećenja.

Regulacija rada i zaštita zdravstvenih djelatnika

Jedan od prioriteta Mosta bit će i razvijanje sustava nagrađivanja i poticanja dodatnog rada zdravstvenih djelatnika koji postižu bolje rezultate, usklađen i bolji raspored radnog vremena i odmora, praćenje učinkovitosti rada, usklađivanje s očekivanjima te redovita i pravedna isplata prekovremenih sati. Posebna pozornost

posvetit će se zaštiti osoba od nasilja i medijskog linča koji zdravstvene djelatnike sve češće dovode u nedostojnu društvenu situaciju i narušavaju ugled osobe i same struke.

Digitalizacijom i drugim raspoloživim mjerama modernizacije rada potrebno je stvoriti vrijeme namijenjeno stručnom usavršavanju i osobnom ostvarivanju zdravstvenih djelatnika.

Značenje privatnog zdravstva

Zdravstveni pokazatelji govore u prilog potrebi angažmana svih raspoloživih zdravstvenih resursa u svrhu pružanja zdravstvene zaštite u skladu s propisanim načelima dostupnosti, kontinuiteta, sveobuhvatnosti, supsidijarnosti te cjelovitog pristupa. Zdravlje ne smije imati alternativu. Stoga kapacitete privatnog zdravstva treba staviti na raspolaganje građanima (korisnicima) na suvremen način reguliran međunarodnim standardima i našim domaćim potrebama.

8. RAVNOMJERAN REGIONALNI RAZVOJ

Svjedoci smo neravnomyernog razvoja krajeva Republike Hrvatske stoga je nužno usmjeriti javne politike prema doseganju ravnomyernog regionalnog razvoja. Nužno je prema tome osigurati ključne preduvjete na osnovu zakonskih, strateških podloga s konkretnim mjerama u području porezne i razvojne politike prema građanima, jedinicama lokalne samouprave i poduzetnicima.

Potrebno je izraditi novu Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do 2030. godine. Kroz Strategiju bit će razvijene mjere za razvoj potpomognutih područja, specifičan pristup razvoju otoka i brdsko-planinskih područja. Pripremit će se zakonski okvir kroz koji ćemo se zalagati da jedinice lokalne samouprave na potpomognutim područjima i brdsko-planinskim područjima zadrže porez na dobit uz uvjet da se sredstva koriste namjenski za razvojne projekte od šireg lokalnog značaja.

Jedan od instrumenata za pravedniji pristup razvoju krajeva koji su specifični, bit će kroz izradu novog indeksa razvijenosti. Takav pristup stvorit će objektivne rezultate i ukazati na objektivnan stupanj sveukupne razvijenosti jedinica lokalne samouprave.

Kroz raspoložive ESI fondove potaknut će se ravnomyeran razvoj krajeva Republike Hrvatske s posebnim naglaskom na specifičnosti pojedinih krajeva. Jedan od mehanizama za koji ćemo se zalagati bit će dodatni kriteriji bodovanja za slabije razvijena područja. Za novo programsko razdoblje nužno je redefiniranje statističkih regija te uvođenje nove statističke klasifikacije regija (NUTS2) koja je najpovoljnije rješenje za ravnomyeran razvoj Republike Hrvatske. Tranzicijske regije dobivaju puno manje sredstava iz fondova Europske unije nego slabije razvijene regije. Istovremeno moraju u većem postotku sufinancirati projekte iz fondova Europske unije, nadalje i sama pravila koncentracije puno su restriktivnija za tranzicijske regije pa bi i prioriteta iz Operativnih

programa morali biti drugačije određeni, odnosno Republika Hrvatska ne bi imala jednake mogućnosti za odabir prioriteta za tranzicijsku regiju kao što ima za slabije razvijene regije. Stoga treba voditi računa da i ubuduće sve NUTS 2 regije u Republici Hrvatskoj budu slabije razvijene regije.

9. VANJSKA POLITIKA U ZAŠTITI NACIONALNIH INTERESA

Most će hrvatsku vanjsku politiku oblikovati u skladu s osnovnim načelom zaštite hrvatskih nacionalnih interesa poštujući već sklopljena savezništva te članstva u međunarodnim organizacijama koja Republiku Hrvatsku smještaju u sferu europskog i sjevernoatlantskog demokratskog civilizacijskog kruga.

Hrvatsku vanjsku politiku na prvome mjestu promatramo u okviru hrvatskog članstva u Europskoj uniji. Most vidi Europsku uniju kao decentraliziranu demokratsku zajednicu ravnopravnih država članica koja je utemeljena na načelima solidarnosti i supsidijarnosti. Imajući u vidu navedeno, Most će ponajviše podržavati one zajedničke politike koje se oblikuju u okviru Europske unije oko kojih postoji konsenzus država članica i za koje postoje nedvojbeni dokazi o dodanoj vrijednosti zajedničkog djelovanja. Imajući na umu da je problem demokratskog deficita jedan od ključnih izazova s kojima se susreće Europska unija, Most će se zalagati za precizno razdvajanje nadležnosti Europske unije od nadležnosti država članica, pri čemu ćemo zagovarati da države članice pridrže sve one nadležnosti u kojima je državna razina učinkovitija. Time bi se u mnogome doprinijelo izbjegavanju sporova oko nadležnosti između Europske unije i država članica, a građani bi dobili priliku za kvalitetan uvid u procese donošenja odluka i kontrolu izabranih i neizabranih donositelja odluka.

Most će u odnosima sa susjednim državama inzistirati na rješavanju otvorenih pitanja putem dijaloga i sporazumijevanjem. Na prvome mjestu, Most će usmjeriti vanjskopolitičko djelovanje Republike Hrvatske prema odnosima s Bosnom i Hercegovinom prepoznajući da je pitanje položaja Hrvata u toj državi vitalno hrvatsko vanjskopolitičko pitanje. U odnosima s Republikom Srbijom, radit ćemo na rješavanju otvorenih pitanja poput položaja pripadnika hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, rješavanja ratnih zločina i nestalih, a inzistirat ćemo i na rješavanju pitanja odštete za hrvatske logoraše koji su tijekom Domovinskog rata bili utamničeni u logorima na teritoriju Republike Srbije. U odnosima sa Slovenijom Most će zagovarati dijalog između dvije države u svim neriješenim pitanjima, a posebno u pogledu spora o granici na moru u Savudrijskoj vali. Taj granični spor već dugo vremena opterećuje odnose između dviju država, a nakon propasti arbitraže iz koje je Republika Hrvatska izašla jednoglasnom odlukom Hrvatskoga sabora 2015., hrvatski ribari u Savudrijskoj vali izloženi su svakodnevnom neovlaštenom postupanju slovenske policije. Čvrsti je stav Mosta da takvo postupanje mora prestati te da Republika Hrvatska mora nastaviti poduzimati sve

kako bi zaštitila hrvatske ribare i inzistirati na rješavanju ovog pitanja bilateralnim dijalogom.

10. HRVATI IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE – INTEGRALNI DIO HRVATSKOGA NARODA

Most će svoju politiku prema Hrvatima izvan Republike Hrvatske graditi i oblikovati imajući na umu važnost očuvanja i razvijanja hrvatskog kulturnog zajedništva te potrebu za većim uključivanjem Hrvata izvan Republike Hrvatske u društveni i politički život Hrvatske. Pritom polazimo od nepobitne činjenice da sve tri skupine Hrvata izvan Republike Hrvatske, Hrvati u Bosni i Hercegovini, pripadnici hrvatske manjine u 12 europskih država te Hrvati iseljenici u europskim i prekoceanskim zemljama, predstavljaju ravnopravan dio jednog i nedjeljivog hrvatskog naroda. Slijedom toga, Most će se snažno zalagati da povezivanje svih hrvatskih ljudi bude strateški cilj hrvatske državne politike.

Most će usmjeriti vanjskopolitičko djelovanje prema Bosni i Hercegovini s ciljem osiguranja pune jednakopravnosti hrvatskog naroda u toj zemlji pri čemu će Republika Hrvatska inzistirati da Hrvati u Bosni i Hercegovini slobodno biraju svoje političke predstavnike bez straha da će ih birati drugi. Inzistirat ćemo na zaštiti prava i interesa Hrvata izvan Republike Hrvatske i raditi na jačanju njihovih zajednica. Jačat ćemo gospodarsku suradnju s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, poticat ćemo povratak hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka, a radit ćemo i na promociji hrvatskog kulturnog zajedništva.

Most će se posebno u svojem političkom djelovanju zalagati za uključivanje Hrvata izvan Republike Hrvatske u njezin društveni i politički život, ponajprije tako da se olakša i pojednostavi ostvarivanje njihovog ustavom zajamčenog biračkog prava. Most je stoga već predložio uvođenje elektroničkog i dopisnog glasovanja i, premda su naši napori u tom pogledu privremeno osujećeni, Most ostaje predan ostvarenju tog cilja.

11. KULTURA KAO BITAN SEGMENT DRUŠTVA

Zalažemo se za osnaživanje i jasno pozicioniranje kulture u društvu. Kultura nije tek dodatak ekonomiji i politici, nego s njima ravnopravan segment svakog zdravog i učinkovitog društvenog i državnog sustava.

Nažalost, kultura u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj, sve više postaje kontaminirana proizvoljnim dnevnopolitičkim i privatnim utjecajima i interesima. Posebno je opasno kada kultura, kulturne politike, institucije i akcije postaju sredstvo ideološke borbe s političkim i svjetonazorskim neistomišljenicima, što je u našem društvu čest slučaj. U tom smislu

svjedoci smo kako kulturne i identitetske politike postaju sve značajniji elementi kako političke borbe na državnoj tako i na globalnoj razini.

Nova kulturna matrica koju ćemo promovirati i provoditi u Republici Hrvatskoj ima za cilj uvesti i njegovati pluralizam, odnosno nadići kulturni monopol koji u javnom i prostoru kulture promoviraju i provode ideološki ostrašćeni zastupnici pojedinačne kulturne matrice.

Nova kulturna matrica neće ograničavati bilo koji oblik i vid kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, niti će težiti uspostavljanju novih estetskih normi i kriterija, nego će se primarno baviti onim što i jest glavna uloga države i politike u kulturi, a to je raspodjela javnih sredstava namijenjenih kulturi.

Pri tom ne želimo, niti ćemo, upasti u zamku ideološke i svjetonazorske isključivosti jer bi time totalitarnoj kulturnoj matrici promijenili samo ideološki predznak. Isto tako, nećemo dopustiti da svjetonazorske i ideološke vrijednosti jedne političke opcije monopoliziraju cijelo područje kulture i najveći dio javnog novca koriste za provođenje kulturnih politika koje su neprijateljski raspoložene prema temeljenim vrijednostima i idealima većine građana koji pune proračune iz kojih se kulturne politike financiraju.

Imajući u vidu suvremene trendove koji idu prema digitalizaciji svih aspekata života posebna će pažnja biti posvećena *online* medijskim sadržajima koji ostvaruju državnu potporu pri čemu će naglasak biti stavljen na potpunu transparentnost njihovog cjelokupnog financiranja i odgovornog proizvođenja potpisanog sadržaja te razvijanje etičkih standarda koji se često zanemaruju u digitalnoj sferi.

Imajući u vidu da je koronakriza na specifičan način pogodila kulturni sektor, zbog čega su mnogi zaposlenici u kulturi morali zaustaviti postojeće projekte te otkazati buduće, zalagat ćemo se za ostvarivanje stabilnog financijskog okvira na tragu trenutnog austrijskog modela kojim bi se pomoglo kulturne djelatnike kako za vrijeme krize, tako i nakon njezinog završetka. Naime specifičnost kulture sastoji se i u tome da se može očekivati da će se među posljednjima oporaviti jer će njezini konzumenti, zbog uvedenih epidemioloških mjera, kasnije početi s uspostavljanjem prethodno stečenih kulturnih navika.

Također, kako bi se osnažila kulturna scena potrebno ju je direktnije povezati s gospodarstvom tamo gdje je to moguće. To je od posebnog značaja za nezavisnu scenu koja je profitabilna i koja bi se mogla dijelom financirati i razvijati putem pokroviteljstva različitih gospodarskih subjekata koji bi se time reklamirali, ali i stjecali dodatnu vrijednost i razvijali „simbolički“ kapital pozicionirajući se kao oni koji prepoznaju i utemeljuju važne društvene proizvode.

Na tom tragu nužno je osnivanje sustava potpore, točnije razvijanje kulturnog menadžmenta koji će služiti prezentaciji radova naših umjetnika u inozemstvu jer su sada čak i naši najistaknutiji umjetnici, čiji rad sukreira identitet naše zemlje i čini je

prepoznatljivom izvan naših granica, prepušteni samima sebi po pitanju plasmana svoga rada zbog čega on ostaje nedovoljno vidljiv, a čime je na gubitku društvo u cjelini.

Vođeni idejom očuvanja javnog dobra posvetit ćemo se i očuvanju položaja književne produkcije u društvu. Osim razvijanja nove strategije čitanja kojom će se preuzeti odgovornost u jasnijem definiranju njezinih prioriteta koji su sada pretežno prepušteni nejasnom osluškivanju neizgrađenog dječjeg ukusa, osnaživanju sustava potpore pisanoj riječi, imat ćemo u vidu i specifične poteškoće u izdavačkoj djelatnosti gdje nam je namjera potaknuti izdavaštvo, ali izbjeći puko profiterstvo privatnih subjekata koje često proizlazi iz državne intervencije kao što je bio slučaj u potporama koje su se davale knjižarama ranije kako bi se omogućilo njihovo preživljavanje.

Sve aktivnosti, od zakonskih, preko financijskih do programskih i kadrovskih bit će usmjerene prema pravednijoj i ravnomjernijoj raspodjeli javnih sredstava i resursa namijenjenih kulturi kao segmentu društva u kojem se treba zrcaliti svjetonazorski, tradicijski, vrijednosni i estetski pluralizam hrvatskog društva, hrvatskog naroda i svih građana Republike Hrvatske.

12. NACIONALNA SIGURNOST, OBRANA I UNUTARNJI POSLOVI

Sustavni razvoj svih sastavnica Oružanih snaga Republike Hrvatske

Hrvatska se vojska već dugi niz godina nalazi u fazi presporog tehnološkog napretka, lutanja u sigurnosnoj politici, opremanju i planiranju razvoja oružanih snaga. Sustavi koji su nabavljani tijekom proteklih godina uglavnom su polovni, od kojih su tek poneki dijelom modernizirani, a nabavljani su stihijski, bez strateškog planiranja, bez promišljanja o uvezivanju platformi koje se nabavljaju i o realnim potrebama sigurnosnog okruženja u kojem se Republika Hrvatska nalazi.

Pristup problematici stvaranja učinkovite obrane Republike Hrvatske, koja se temelji na odvratanju i spremnosti za suočavanje s objektivnim prijetnjama, treba mijenjati prije svega sustavnim planiranjem razvoja oružanih snaga i sigurnosnog sustava.

Oružane snage Republike Hrvatske još uvijek nisu dostignule željenu razinu sposobnosti pa je, primjerice, u znatnoj mjeri ugrožena sposobnost nadzora i obrane zračnog prostora, a sposobnost protuzračne obrane na srednjim i velikim visinama uopće ne postoji još od formiranja Republike Hrvatske 1991. godine. Ujedno je potpuno izgubljena sposobnost protupodmorničkog i podmorskog ratovanja, a temelj protubrodске obrane čine zastarjeli sustavi isteklih resursa. Glede kopnenih snaga, situacija je nešto povoljnija, ali ne i zadovoljavajuća.

S obzirom na navedeno, u predstojećem mandatu treba jačati vojne kapacitete i sposobnosti. Sustavno, brzo i u suradnji s partnerima treba razvijati vlastite bespilotne

sustave koji imaju sposobnost dominirati bojišnicom u nadzoru, komuniciranju, zapovijedanju i izravnom borbenom djelovanju. Za to Republika Hrvatska ima vlastite resurse. Republika Hrvatska se treba intenzivno i radikalno uključiti u procese uvođenja dronova kao relativno novih sredstava za učinkovito borbeno djelovanje. Koristi takvih sustava su višestruki, a doprinose smanjenju ugroze ljudstva te povećavaju učinkovitost oružanih snaga u omjeru uloženog i dobivenog. Pri tom posebice treba stremiti stvaranju jedinica osposobljenih za borbeno djelovanje malim, ekonomsko pristupačnim, ali vrlo učinkovitim daljinski upravljanim sustavima koji mogu izravno djelovati na bojišnici u realnom vremenu.

Most će provesti i analizu dosadašnjih pokušaja nabave nadzvučnih borbenih zrakoplova. Sukladno provedenoj analizi te potrebi da Hrvatska vojska zadrži sposobnost obrane svojeg zračnog prostora, donijet će se odluka o nastavku procesa nabave. Uz to, Most će raditi na obnovi sposobnosti protuzračne obrane i to nabavom raketnih sustava kratkog i srednjeg dometa.

Most će predano raditi i na osiguravanju sigurnosti morskih prostora te razvijanju sposobnosti Hrvatske ratne mornarice. U tom smislu, razvijat ćemo započeti sustav nabave i opremanja ophodnih brodova prilagođavajući ih novim sigurnosnim izazovima, a težit će se i nabavi novih, modernijih raketnih sustava za djelovanje na moru kao i nabavi platformi i opreme za protupodmorničku detekciju i borbu.

Most će nastaviti i jačanje kopnene komponente vojske daljnjim opremanjem i modernizacijom postojećih borbenih vozila i tenkova, razvijanjem sustava digitalno nadzirane i upravljane bojišnice te modernizacijom topničko-raketne komponente.

Nacionalna sigurnost i unutarnji poslovi

Kao jedan od glavnih problema aktualnog ustrojstva policije i sigurnosnog sustava Most vidi preveliku politizaciju procesa u kojem se previše čelnih ljudi čini ovisnima o promjenama političkih struktura. Stoga je depolitizacija sustava nužna, ne samo na načelnoj, već i na strukturnoj, zakonom definiranoj razini u kojoj treba omogućiti veću neovisnost i transparentnost rada policije, a njezin rad treba se više oslanjati na suradnju s Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske.

Posebnu pozornost Most će usmjeriti prema čuvanju hrvatskih istočnih granica prema Bosni i Hercegovini i Srbiji koje je potrebno pojačano nadzirati i sprječavati nezakonite migracije. U tom pogledu, a imajući na umu da se povremeno na zaštiti hrvatskih granica angažira više od jedne trećine ljudskih kapaciteta policije, Most će nastaviti jačati ljudske i tehnološke kapacitete policije, a po potrebi, na zaštiti granice angažirat će se i vojne snage.

